YASHOVIJAYA JAINA GRANTHAMALA [illegible]

THE

NEMINATHA MAHAKAVYA

OF

SURI KIRTIRAJA UPADHYAYA.

EDITED

Under the benign influence and patronage of

Shastravisharad Jainacharya

SHREE VIJAYA DHARMA SURI

BY

His humble and devoted servants

Nyayatirtha and Vyakaranatirtha Shravak Pandit

HARGOVINDDAS

रचयितृणा दुरवबोधमहामहिलानामसुहृद्गोष्ठीषु शैरसरतामादधानाना स्वयमेव स्व कवित्वेन प्रत्यापयता कविचौरप्रयोग सत्यापयता 'श्लाघा तायामेवात्मन प्रभुत्वम्' इत्युपदेशमन्तरेण नान्यत् किञ्चिनिमित्त सभाव्यत इति नेत स्तोतात्तिमस्तोत्पूर्वाधदर्शनेन नामासको-चनमात्रियपूरकमनादेयत्व सामान्यत्व चानवुयाग्गणय च वर्ण यितव्यमध्येतृवर्गे ।

सुरसमुपवर्णितमत्रामन्दमरन्दानि स्यन्दिसुमनम इव सुमनसो मनस आमोददायकस्य, सप्तमेरिव पङ्कशोषकस्यापि स्वभावागरु ग्नितस्य, मदोन्मत्तवारणवारविदारणे पञ्चाननत्वमाकलयतोऽस्योभ लोभपारावाररसादाने ज्वलदुल्बणज्वालाजालजटिलमवत्तस्नामादधा नस्य, निरस्तसमस्तजनताभिमानस्य कन्दर्पदर्पाहिमनिकरस्य निगारण हेलयत, ससारावारपारपारीणस्य बालब्रह्मचारिणो भगवत श्री-नेमिनाथस्य आजन्म यावन् मोक्ष चरितम् ।

उपन्यभास्तु प्रसङ्गोपनिपाति नगरारामवनमहीधर–दिक्कुमा-रिका–सुरासुराहेति–नेमिभ्रातृजायोक्ति –षड्ऋतु – विवाहगेहनिरतन-सभरकुमारिकाराजिमतिविलपन–भगवद्दीक्षा–मोहद्वतमयममन्त्रिसवा-द–सयममोहसगर–कमलापति स्तवनादिवर्णनम् । ग्रन्थकर्ता वि हायेद कस्को ग्रन्थोऽग्रन्थीति न निर्णय ।

ग्रन्थस्यास्यादशपुस्तकमेकमेवास्मद्गुरुवर्यशास्त्रविशारदजैना-चार्यश्रीमद्विजयधर्मसूरीणामवापि, इति भृशमनवमाहिपाता ते ।

एकस्यैवास्यानतिशुद्धस्य पुनरस्य साहाय्येन सपादितेऽत्र ग्रन्थे "सुदुर्निवारा मनुष्यसहकृता भ्रान्तय" इत्यभ्रान्ति-नियममवधारयन्तोऽनवधारयन्तश्च कृपा सुहृदया सहृदया उपेक्षिष्यन्ते ता इति ।

अभ्यर्थयमानौ
हरगोविन्द–बेचरदासौ ।

अर्हम्

श्रीजिनदत्तसूरिगुरुभ्यो नमः ।

कीर्तिराजोपाध्यायविरचितम् ।

नेमिनाथमहाकाव्यम् ।

व दे तद्यदिनाथस्य पदद्वंद्वं श्रियां पदम् ।
नाभिरेवि दधानां यत् धूर्द्धरिव पङ्कजम् ॥ १ ॥
ॠं दिदैनामाला सदा सर्वपेनाथिता ।
स्विरमत्र विमेघोत्न् गुोषा मूलनेद्दव ॥ २ ॥
नानाकेपर्णममौदो दिवा कान्तां मुनीश्वराः ।
य घातुस्मारशी वाच बन्दूनीयाः कय न ते ? ॥ ३ ॥
यो दोषाकरमात्मानं ख्यापयन् विशुद्धोऽपि सन् ।
दिलर्गपुरन विश्वं तस्मै स्वयंन्दवे नमः ॥ ४ ॥
स्वरूपः स्वस्य इषामारः पशुवत्पथ नीरसः ।
स्पशपते दृग्त माङ्के घादतद्भिस्रोऽप्यमामन ॥ ५ ॥
ज्ञाग्राग्रभ नमस्यापिवापिनापांपुभावपि ।
यत्तदिनपपाग हि गुणागुणविवेचनम् ॥ ६ ॥

१ वदामहे पादद्वयम् गहाम्विवटे । २ सकलज्ञानयुना इन्दुस्य बन्ना वाहिनोऽज्ञानेन युना अत्रोपमालङ्कारः । ३ यया वाया पूज्या वा । ४ शान्तस्य स्नौपम शृङ्गारस्य । ५ मना ऽ र भिय च । ६ य सज्जन विगतोऽपि निमलोऽपि सन स्वमा त्मान दोषाकर दूषणानि मकथयन विश्व विगदीयुरन पवित्रयति व इन्दु विग ।ऽपि क्षेता पि आत्मान दो।पाकर रात्रिकर मकथयन् ऽथ सव धवलीयुरन ।

[illegible] ।
[illegible] ॥ ७ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ ८ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ ९ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ १० ॥
[illegible]
[illegible] ॥ ११ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ १२ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ १३ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ १४ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ [illegible] ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ [illegible]

[illegible]

न मन्दोऽत्र जन कोऽपि पर मन्दो यदि ग्रह ।
वियोगो नापि दम्पत्यो-र्वियोगस्तु पर वने ॥ १७ ॥
वयोऽन्तरङ्गरूणा यत्रान्यपापसम्भवात् ।
न्यायवन्भूपनेर्भावादुन्यो यमचारिणाम् ॥ १८ ॥
मन्दोऽक्षसङ्गताङ्गोऽपि न मन्दाक्षवुरूपभाक् ।
सदापीडोऽपि यत्रासीद् विपीडो माननीजन ॥ १९ ॥
रत्नश्रेणिचिता यत्र पाण्डुरा न्यधिपिण्न ।
आवासा श्रीमता रेजु हिमाद्रिदारका इव ॥ २० ॥
भुजङ्गसङ्गनिर्विण्णा वस्रस्खलितकञ्चुका ।
दृष्ट्वेव घूर्णयन्त्यत्र सर्पिणीवत् पणाङ्गना ॥ २१ ॥
यत्र पूना परीरम्भात् शुन्द्धारा वधूमना ।
स्मर वर्धयन्तीवो छल्लिङ्गिमाविलकाक्षतं ॥ २२ ॥
यावन यौवन यूनां यत्र स्त्रीभिराप्नुभवत् ।
बहुधान्योपकृधार-बहुभारागकारणम् ॥ २३ ॥
भाति पुण्यजन श्रीमं स्थितवाद् यत्परं पुरम् ।
भोगवत्य-न्यत्र-न्नङ्गासाधिपान इवाभवत् ॥ २४ ॥
युवान खल्वद् यत्र नार्यालिङ्गनलालसा ।

---

१ मूर्ख । २ शुभग्र गानिवा । ३ धीना पर्भिणी याग । ४ लज्जया गोपितदर इत्यर्थ । ५ अपद्भिद्रियाणि कुन्तिनरम च भवन नादृशा न । ६ प्रधानशम्बर । ७ विगता पीडा द स्मात स विपीड । ८ यौवन पदुधा बहुधान्येन पयापकूपन बह भारागहेतु अत्र बहुधान्यस्य पभुनाम्रस्य ... स्तु ... बस्तु तथा भार समूह अरागाय वर्णनीय कारणम् । ९ नाग-मालिङ्गन तस्मिन लालसा पय आधारामुकमला ... न ... मान ... ।

[illegible] ॥ २५ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ २६ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ २७ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ २८ ॥ [illegible]
[illegible] ।
[illegible] ॥ २९ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ ३० ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ ३१ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ ३२ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ ३३ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ ३४ ॥
[illegible]

यो विदिशां श्रिया सार्धं जग्राह त्रिपुराननम् ।
प्रताप पार्थिवो दीप्तं पौरुषेण महद्दिशाम् ॥ ३६ ॥
धनमालिन्यमोचने यो वैदेशिकदर्शन ।
रघुनन्दनगामी यः पदस्य इवाबभौ ॥ ३७ ॥
यस्यप्रतापकेन्द्र सहैव तु दिशोऽमिलता ।
यस्यारि निवसन्ती गर्भांतरिव कन्यका ॥ ३८ ॥
विभूतिसम्भृतो यस्य प्रतापैस्तु किल ।
किमपि स्तुती दधाति दधात्येकमुत पद ॥ ३९ ॥
यस्य काल सर्वे स्तेन गाढ वद ।
पर पश्येन्मेघ बुद्धिर्देवस्य कवचपद ॥ ४० ॥
प्रतिरवीं सर्पीव दृष्टेन्तु मेघ इव सः ।
दैविकैर्भरताद्येः पार्थोऽपि चिरकालवत् ॥ ४१ ॥
सर्वेभ्योऽपि धनेभ्योऽपि धीशिल्पोऽत्यादिक स्थिरम् ।
योऽमन्यत वेदविद्यानिर्विद्ध सर्वार्थदम् ॥ ४२ ॥
यत्कीर्त्या देवता शान्तिमन्त्रत्वमधिरोपिता ।
हम्मीरत्न सर्वेशास्त्री सोऽर्थे तद्विधमन्वगः ॥ ४३ ॥
काले वर्षति पर्जन्यः सूते रत्नानि मेदिनी ।
मन्त्राधिराय जीवन्ति वणिज कुर्वंति भूतलम् ॥ ४४ ॥
न कार्पण्यात्, पर स्थित्यै सोऽपार्ज्जद् धनसञ्चयम् ।
आहाराय लतौ लोकाद् भागधेय न तृष्णया ॥ ४५ ॥
कीर्त्यापूर्ततात् सुपर्वताद् वधात् पापकस्य च ।

---

१ दुष्टशत्रु वशीकृतः । २ कदा की गौय । ३ दूष्ट । ४ हृत । ५ पार्वती । ६ भानवेय कर । ७ गे मुख मत्र स्वान्य रक्षकवत् । ८ योगमननर्थदम्, पक्षे देहवत् । ९ वैरिजन्य, पक्षे दैत्यविशेषस्य ।

धो विदिवी धिया मार्ग मनाह शिशुगानम् ।
भ्यार वाधिनी शंरंर्ष पं॰ पन मह दिवाम् ॥ ३६ ॥
वाकमाधिन्नाभनी मा वैर्णिमहदर्शन ।
रेगहम्मनारो वन्दवन्द हावभो ॥ ३७ ॥
घम्पराक्लान्नम दमिक्ष्‌ धिपानिमा ।
मगाव विद्युन्दम्या घनोर्गदिव वन्दवा ॥ ३८ ॥
विमुग्मिष्टो दलिव मनगनुगुणा क्रिया ।
विमला मधूरी रमाति सम्पानमनुगुणे घट ॥ ३९ ॥
वलगा म्ल॑ हर्षं करन गन्धं वद ।
दं वमान्दिता बुद्धिरनट मननन्दन ॥ ४० ॥
मतिपर्ने गर्यंतम दुष्करं मम्न इव सः ।
वैदिवंपमनावं द षष्टरोविदिवानवन् ॥ ४१ ॥
माणभ्यान्दि धनभ्योऽपि पादित्पोप्यधिकं विषम् ।
योऽमंस्त मेदिनीमानिविद्धद्वे घर्मघार्तम् ॥ ४२ ॥
वरीवर्त वक्त्ला शान्तिमध्यत्वमविरविता ।
द्रव्यावम समगाभ्यां माध्यैनिदिमयन्यत ॥ ४३ ॥
वास वर्षनि धनन्य हुन रत्नानि मदिनी ।
मनाधिराय औषन्नि मतिन धुम्राति भूतलम् ॥ ४४ ॥
न वाच्याद्‌ पर्व चिन्त्ये सा दार्पीन्न धनरूपवम् ।
वावागाय स्मरो मावाद भागध्य ~ तृष्णया ॥ ४५ ॥
मीगाप्नुवान्न गुपवचार यथाव पराबलम्य च ।

१ पूर्वापनय वन्दिवाय । २ बना श्री गोध । ३ वदे । ४ गुप । ५ पालयनि । ६ भागधेय कर । ७ मा गुप वन्न स्वगम्य रणमयान । ८ शोभनपवन्वाव पक्षे दवल्वा । ९

* वैदिकउस्य घर दर्यविजपम्य ।

स्वामिन्याज्ञप्रयाहिन्या स देवेन्द्रतुल्य दधौ ॥ ४६ ॥
न्यायबुद्धिर्यशोमालानन्दवर्णाभिनिरोमणीत् ।
स सत्यग्राह भूमर्त्यो विनेयानिव सद्गुरु ॥ ४७ ॥
स एकोऽपि जगन्नेता नेनालीढ त्रिभुवने ।
केवलोऽपि वनी सिंह किं पुनर्दुर्विकटः ॥ ४८ ॥
वीतरस्याविरोधेऽपि भूपेऽस्मिन् तुटिवे मति ।
विस्तीर्ण प्रह्लान्नेव पराभ्युपायावनद्धली ॥ ४९ ॥
यस्य नीतिवतो राज्ये विवाहे कर पीडनम् ।
न पुनः पौरलोकेषु मनाक् करपीडनम् ॥ ५० ॥
त्रिवर्गसाधने नैव परस्परबाधया ।
प्रावृतन्निखिलान्यस्य विधी कथञ्चिदपि ॥ ५१ ॥
बसदन्त्यापत्ते सोऽस्य मत्वनीकमर्हद्गुणान् ।
कल्पद्रुमापते च्यान पादद्दोहतीविनान् ॥ ५२ ॥
भूप स एव दक्षोऽभून्न्यायान्यायविचारणे ।
क्षीरनीरविवेके हि हंस एव प्रशस्यते ॥ ५३ ॥
सहृदयमनश्रान्त स समस्तजयाप्तानन्दम् ।
कामीव कामिनीकाय समग्रस्तनमण्डलम् ॥ ५४ ॥
स्वल्पस्य यस्तन्मा शिवादेवीति नामत ।
जयश्रीरिव मूर्तास्य बभूव सहचारिणी ॥ ५५ ॥
तस्य सवाङ्गु मा रमा धातु पद्मा मतिप्रदा ।

---

१ अर्धेन्द्रसर्पिस्मिता बहिर्निवसन्ः । तस्य , पक्ष इन्द्रान्या । २ कन्दर्पारे मार्गस्मि । स्फटवर्णित तया दर्शिता भूपक 'इत्यमर । ३ पण्डुरेन्द्र अनूप इतरे' इत्यभिधानात् स्वत्, पश्चाऽपर्यादि सप । ५ क्षि नन्द । ६ तनयम् यम । ७ वजदण्ड इत्यर्थ । ८ मदनेकिं पुष्प । ९ मनस्वि नदा गजनन्द टीका पत्रम । १० स्वच्छ-तुल्य सर्वकदा स्तनमनन-कुचकुम्भ हट् यस्य इति

पुरोगता कुलस्त्रीषु यथ कलाः फलास्विव ॥ ५६ ॥
ययात्मीयैर्गुणग्रामै शारदं दुस्तरोदरं ।
पवित्रीक्रियते धात्री जलधेरिव गंगया ॥ ५७ ॥
सुशीला सा महादेवी यद्वान् स नराधिपः ।
अयोर्योगोऽनुरूपेऽभूत् प्रयासः सफलो विधेः ॥ ५८ ॥
अन्यदा सा शिवादेवी सुखशय्यागता निशि ।
किञ्चित् स्वपिति जागर्ति यदोपे प्रमिती यथा ॥ ५९ ॥
अस्मिन्नवसरे च्युत्वा विमानादपराजितात् ।
द्वाविंश श्रीजिनाधीशस्तस्या कुक्षावथावतरत् ॥ ६० ॥
परिहृतपरज माहारकायप्रचारं
सुचिरममरलोके दिव्यभोगांश्च भुक्त्वा ।
प्रकटितशुभयोगे कार्तिकस्याथपक्षे,
प्रभुरवततरति स्म द्वादशीवासतेय्याम् ॥ ६१ ॥
उदारताराग्रहपूगपूर्णा नभ स्थली ताल्तमाल्वर्णा ।
मुक्ताभृता शीतयुगच्छभाया रराज वैडूर्यकरण्डिकेव ॥६२॥

इति श्रीकीर्तिराजोपाध्यायविरचिते श्रीनेमिजिनेन्द्रचरिते
महाकाव्य च्यवनकल्याणिकवर्णनो नाम प्रथम सर्ग

कम्रि मत, । वासतेयी रात्रि । चन्द्रमियायाः

स्थापितान्नयपरोहिण्या स देवेन्द्रतुल्यो दशौ ॥ ४६ ॥
न्यायशुद्धिमतोऽमात्यानन्तर्वाणिशिरोमणीन् ।
स सञ्जग्राह भूमर्ता विनयानिव सद्गुणः ॥ ४७ ॥
स एकोऽपि जगज्जेता सेनालीढः किमु पुनः ।
केवलोऽपि बली सिंहः किं पुनर्व्यूहसङ्कटः ॥ ४८ ॥
तीव्रतरस्याविशेषण्डे भूपतेस्मि त्तुदिते मनि ।
निस्तेजा ग्रहमालेव पराऽस्याद्राजमण्डली ॥ ४९ ॥
तस्य नीतिमतो राज्ये विवाहे करपीडनम् ।
न पुनः पौरलोकेषु सजात करपीडनम् ॥ ५० ॥
त्रिवर्गसाधने रूप परस्परमबाधया ।
प्रावृतत्त्रिजगत्सृष्टिविधौ कमलभूरिव ॥ ५१ ॥
वज्रदण्डायते सोऽय प्रत्यनीकमहीभुजाम् ।
कल्पद्रुमायते काम पादद्वोपजीविनाम् । ५२ ॥
भूप स एव दक्षोऽभून्न्यायान्यायविचारणे ।
क्षीरनीरविवेके हि हंस एव महस्यते । ५३ ॥
समृद्धमभजद्राज्य स समस्त-नयाऽमलम् ।
कामीव कामिनीकाय ससम-स्तनयामलम् ॥ ५४ ॥
रूपलावण्यसम्पन्ना शिवादेवीति नामतः ।
जयश्रीरिव मूर्ताऽस्य बभूव सहचारिणी ॥ ५५ ॥
लेभे सतीषु या रेखा धीषु दक्षा मतिर्यथा ।

---

१ जयेनोपलक्षिता वाहिनी चमूः तस्या , पक्षे इन्द्राण्या । २ अन्तर्वाणि॰ शास्त्रवित् । ३ ' सन्नद्धो वर्मित सज्जो दंशितो व्यूढकङ्कट ' इत्यमर । ४ परापूर्वस्य ' असून् क्षेपणे ' इत्यस्य घतन्या रूपम् , पराम्ताऽऽसीदित्यर्थ । ५ कर भागधेय । ६ कमलम् ब्रह्मा । ७ वज्रदण्ड इवाचरति । ८ प्रत्यनीक शत्रु । ९ समस्ता नया राजनीतय , तैरमल पवित्रम् । १० समेन-तुल्येन, सश्रीकेन वा स्तनयामलेन-कुचयुग्मेन सह वर्तत इति

पुरोगता कुलस्त्रीषु वध कन्याः कलास्विव ॥ ५६ ॥
यथात्मीयैर्गुणग्रामै शारदे कुसुदाकर ।
पवित्रीक्रियते धात्री जलधिरिव गगया ॥ ५७ ॥
सुशीला सा महादेवी धर्मवान् स नराधिपः ।
तयोर्योगोऽनुरूपेऽभूत् प्रयासः सफलो विधेः ॥ ५८ ॥
अन्यदा सा शिवादेवी सुखशय्यागता निशि ।
किञ्चित् स्वपिति जागर्ति प्रदीपे नलिनी यथा ॥ ५९ ॥
अस्मिन्नवसरे च्युत्वा विमानादपराजितात् ।
द्वाविंश श्रीजिनाधीशस्तस्या कुक्षावधावतरत् ॥ ६० ॥

परिहृतपरज माहात्म्यमथ्याः
शुचिरममरलोके दिव्यभोगाश्च भुक्त्वा ।
प्रकटितशुभयोगे कार्तिकस्यापरस्य
प्रसुरवततरति स्म द्वादशीवासवेष्याम् ॥ ६१ ॥
उदारताराप्रसूनपूर्णा नभ स्थली कालतमालवर्णा ।
मुक्ताधृता पीतसुवस्त्रभाया रराज वैदूर्यकरण्डिकेव ॥६२॥

इति श्रीकीर्तिराजोपाध्यायविरचिते श्रीनेमिजिनेन्द्रचरिते
महाकाव्य च्यवनावस्थाभिवर्णनो नाम प्रथमः सर्गः

द्वितीय सर्ग

अथापतन्त करिण नभःस्थलाद्
पीनाङ्गमुच्च धवलं क्षरन्मदम् ।
प्राप्तोपम निर्झरवारिधारिणा
स्वप्ने शिवा मैक्षत सा हिमाद्रिणा ॥ १ ॥

पीन दधान ककुद समुन्नत
नीहारमुक्ताहारहंसपाण्डुरम् ।
सर्वाङ्गपुष्ट वृषभ शुभाकृतिं
व्यक्त समुत्कीर्णमिवेन्दुमण्डलाद् ॥ २ ॥

पिशङ्गवासा किमय नरायण
सुवर्णकाय किमय विहङ्गम ।
सविस्मय तर्कितमेवमादित
सिंह स्फुरत्काञ्चनचारुकेसरम् ॥ ३ ॥

सस्नाप्यमाना शुभगाकृति श्रिय
श्च्योतद्रसौ पीनकुचौ च बिभ्रतीम् ।
सुधाभुजामङ्गभवार्तिशान्तये
न्यस्तौ विधात्रेह सुधाघटाविव ॥ ४ ॥

पुष्पस्रज सौरभगौरवोज्ज्वलां
प्रलम्बरोलम्बकदम्बकाकुलाम् ।
करम्बितां गारुडरत्नभङ्गिभि
रिवावदातस्फटिकाक्षमालिकाम् ॥ ५ ॥

---

१ प्रभुजननी । २ पीताम्बर । ३ क्रियाविशेषणमेतत् । ४ दधाना... ...लम्बकदम्बकै भृङ्गसमूहै आकुला व्याप्ताम् । ६ स्यूताम् ।

सुधामय वर्तुलचन्द्रमण्डल
   मध्यस्फुरच्छ्यामलक्षणक्षणम् ।
चन्द्रोपलस्थाल्मिवाल्लसत्पयो
   हरिन्मणीमण्डितमध्यमण्डलम् ॥ ६ ॥
मातर्यथाइ निधिरग्रनेजसा
   भावी तथा न तनयस्तमस्तुदाम् ।
इति प्रजल्पन्तामिवाधिदीधिर्ति
   न्दिवाकर व्योमतगाक्षसारसम् ॥ ७ ॥
इन्द्रध्वज ऐरवर्पासुपाण्डुर
   वर्णैर्विभक्त कल्किङ्किणीस्वरम् ।
दवानतारमपदा रोचर्कं
   नृत्यन्तमत्यानिलधूतपल्लवे ॥ ८ ॥
मणीवरं सविर्लितं नितच्छटं
   सदाभिरण्य कल्स जलप्लुतम् ।
फणीन्द्रचूडामणिमण्डितस्फटं
   व्योम सुधाकुण्डमिवामल उघु ॥ ९ ॥
सर प्रफुल्लाम्बुजषण्डमण्डित
   पूर्ण समन्तान्तिशुद्धवारिणा ।
अगण्यताण्यस्सन पूरित
   मर्तीश्वर चिन्तामिर समान्युर ॥ १० ॥
अल्व्यम पा स्मि य । जल्ह

इति मेदुर्नित्य म्लानौ
　निशि सवाली कुवर्लिनीयुम् ॥ ११ ॥
सनुवशलागन्धिवन्दं
　स्फुरितान करालिति रशन ।
गिरिदिनाथ किम मेदुर्नित्य
　सनार्त नभिनिर्गत मनि । १२ ।
कि गाभालो वस मध्यान
　कि वा मनिनवन गिरिनि ।
वदनन्दन मनमीति मह
　विविधन मरनिद्रागाल ॥ १३ ॥
विकम्पा ह्रागकालनन
　पुन वन पुन पुनपुनन ।
विभ्रानुभ्यानवीर नम्न
　मीनानिनी मानिमवारघान्न ॥ १४ ॥
(तनुमितकन्दन)
इत्यादिपूर्वीननिहत्मार्गा
　मन्मान मयानानाविमान मानून ।
माडकुरा नयनि मन निद्रा
　माम्नन्युमान विन्नार ॥ १५ ॥
नन्यार नवीं नवनारनन्नना
　ननान मना ननविन्निना धुवम्

---

१ अनन्पवकन्नानान　　ननानन मना [illegible]
मन्नित नपानन कुवि मननीनु नाम्नु मनननित । २ ननानक [illegible]
विनान वनानन्नुना ननु निनकुमनवनन । ४ गाकोज्ञो [illegible]
हनि हैन ।

विस्फेरचामीकरवारिजासना
   लक्ष्मीर्यथा राहुरिपोरुरःस्थलीम् ॥ १६ ॥
आगच्छ पर्याप्ति [१] निषीद चात्र
   प्रयोजनं किं ? प्रतिपादयस्व ।
ता वीक्ष्य प्रचेमगति सहर्षां
   शुर्वी जगाचेति गिरं नरेन्द्रः ॥ १७ ॥
देहद्युतिर्शोभितदिग्विभागा
   सुस्निग्धकेशाञ्जनवेणिदण्डा ।
स्नेहप्लुता सोज्वलदीपिकेव
   रराज राज्ञः पुरतो निषण्णा ॥ १८ ॥
स्वामिप्रिया[२]नीं मुखवल्लभाह
   चतुर्दश स्वप्नवरान् दर्शं ।
तेषां विचारामृतपानपिपासु
   पुंस्प्रसुर्वन्मीरिति सा जजल्प ॥ १९ ॥
स्वप्नानर्थान् नियमाश्रुत्य ता-
   नीहामविश्रम्भृपतिर्धिया निधि ।
सम्प्रश्नवाक्यानि विनयमाल्या
   पर्याक्षितानि प्रवरा गुरुर्यथा ॥ २० ॥
निजाननाम्भोरुहसौरभश्रिया
   प्रियास्यपद्मं प्रतिवासयन्नथ ।
स्वप्नार्थमन्य सुविचार्य धीमधी
   गिरं स्फुटार्थां गिरमाश्रु नृप ॥ २१ ॥

---

१ चामीकर सुवर्णम् । २ विशा । ३ वक्षोहौ सरयस्यक्षण
स्वाङ्ग इति ४ प्रिया ५ चन्तुम्य रूपम् । ६ आस्य मुखम् ।

चतुर्दशाना जगतामधीश्वर
चतुर्दशप्राणिगणाभयमन्म् ।
चतुर्दशस्वप्नविलोकनान् प्रिये !
चतुर्दिगीड्य प्रसविष्यसे सुतम् ॥ २२ ॥

यो मुक्तसत्पोतया दृढासनो
दोर्दण्डशुण्डोद्धतदुष्टविष्टर¹ ।
स्फुरन्मदाम्भ कटकातिदुर्गमो
हस्तीव भावी परवारणोऽसर्मा ॥ २३ ॥

अलङ्करिष्णुप्रसमग्रयादवा-
नपत्यरत्न शुभमेस्मप्यद ।
यथा वय पावनयौवन वय
सर्वान् शरीरावयवान् शरीरिण ॥ २४ ॥

अपश्चिमो ज्ञानवता विपश्चिता
धुरि स्थितस्त्यागवता महीभृताम् ।
पूर्वाभिधेयो युधि शौर्यशालिना
भावी सुतस्ते प्रथमो यशस्विनाम् ॥ २५ ॥

स्कन्धभर याधिकशोभयाऽन्विता
वित्रास्य कम्रान् सकलाऽन्यगोपतीन् ।
अनन्यसामान्यनिर्जौजसा हठा
दाक्रम्य गा पण्ड इवत्र भोक्ष्यते ॥ २६ ॥

अयास्मदीय किल यादवान्वया
बभूव भद्र ⁵ परमर्द्धिभाजनम् ।
सम्भाव्यमयाक्षतिमङ्गल कल

---

१ स्तुत्यम् । २ विष्टर पाठ पृष्ठश्च । ३ कटक मन्य गिरिनितम्बश्च ।
४ वैरिवारण पक्षे प्रधानगज । ५ प्रथम ।

पतोऽवतारा महता समीप्यते ॥ २७ ॥
मुखाब्जहर्म्यैष्टिकपात्सम्पुट
सयाज्य खिन्नेव सदर्थसङ्गिनी ।
इत्याशुदित्वा रमनासनेऽथ सा
सुख विशश्राम नरेन्द्रभारती ॥ २८ ॥
ततस्तथेति पतिपद्य हर्षिता
गत्वा नरेन्द्रानुमतानिजास्पदम् ।
निनाय दुःस्वप्नभयन जाग्रती
रात्री निशा धर्मस्थादिवोतुर्ण ॥ २९ ॥
रात्रीस्त्रिया मुग्धतया तमोऽञ्जन
दिग्धानि फाण्ठनयामुखान्यथ ।
मक्षाल्यत् पूपमयूपपायसा
देव्या विभात दर्शन स्नातवद् ॥ ३० ॥
येनागते पूरपपुगवा सदा
विलासशय्याभ्य उदस्थुरर्य ।
अभ्यागतपु प्रतिपत्तिवर्त्मनि
स्खलितेर्ता न स्खलयन्ति कुत्रचित् ॥ ३१ ॥
यत्र दुरस्ताचलचूलिकाश्रयी
बभूव यावद्गल्ल [illegible] ।
म्लानानना तावदभूत् कुमुद्वती
[illegible] ॥ ३ ॥
यास्मथ [illegible]
युक्त पत्नित्वा परिहायन [illegible] ।

१ [illegible] । २ [illegible] । ३ [illegible] ।
४ [illegible] ।

समर्पिभिर्मा किमिरागाद्
  भाग्नरभाग्न ति गतो बभूव ॥ ३३ ॥
नभ स्मर्ल स्नानरिभाद्गनण्डल
  गग्रा नकार्लान्नि गगम धिग धिगा ।
निग्रागमाणा यमिमार्गरंगरा
  रजिभिगर्भार्गिनीमागागम ॥ ३४ ॥
यग्राग्ग पैरजिभिर्दूरा गगा
  मतग्गा रिंमपमर्र्गं श्रम् ।
शारादिव माणानैर्पदतमा
  दम्न भगानस्य तुरगिगारि ॥ ३५ ॥
सर्वांगेन भग्यभूपणाम्बरा
  भ्यत्रा रक्ता गुणप पतिव्रता
आरविरे यत्र समभ्रमा वपु
  र्भावो फरस्वरमहाभपानि ॥ ३६ ॥
जिन च जैना सुगत च सौगता
  शिव च शैवा कपिल च कापिला
यस्मिश्च दध्युर्गुरजाश्चतुर्मुख
  श्चाश्चिन्न लोकायतिकास्तु स्वनाम् ॥ ३७ ॥
यस्मिन् स्वचनाभिमनाथमिद्धय
  परण सयस्तमुग्रमाधनम ।
निजप्रयोगे मनिवाधितु स्वचि

१ निस्तेजस । २ गन्या। ३ चित्राणि भानि नक्षत्राणि यत्र तत् पक्ष चित्रैर्भातीति चित्रभ वस्त्रम् । ४ चन्द्रस्य । ५ सभागन स्वापन वा । ६ नास्तिका । ७ उन्नत सैन्यमनुमान च । ८ स्वकार्यैरनुमानै व्यापारैश्च ।

दैच्छन् धरित्रीपतयश्च तार्किका ॥ ३८ ॥

नक्षत्रमुक्ताकणमण्डिताम्बरा
समुल्लसत्कैरवचारुलोचना ।
चन्द्रं परद्वीपविवर्तिनं पतिं
यत्रानुयातीव सती विभावरी ॥ ३९ ॥

यत्रादितं वीक्ष्य रविं न्दीपु स
निमील्य चक्षूंषि पतन्ति कौशिका ।
पराश्रिय द्रष्टुमपुरनुरक्षमा
भवन्त्यजस्र न्यया मवाङ्मुखा ॥ ४० ॥

ध्यानं मन स्य मुनिभिर्विलम्बित
विलम्बितं सर्वसरोचिषा तम ।
सुष्वाप यस्मिन् कुमुद प्रभासित
प्रभासित पङ्कजवापयापन्नं ॥ ४१ ॥

यत्र भ्रमद्भ्रामरचुम्बितानना
मवक्ष्य पापादिव मूर्ध्नि पद्मिनाम् ।
न्यमयसीं न्याहितमूर्तिमावहन्
कठारपार्श्वेनिजघान तापन ॥ ४२ ॥

यस्मिन सवित्रा नलिनी स्वपादै
विमृश्यमानाप्यपन्मुद्गन्नाग ।
ही मम मद् पद्मारविन्दिरत्त
मत्यति दृ व गुरुरूपमत ॥ ४३ ॥

यस्मिन विरम्यानुन्या पराग्दा
नि य नम्नुपनिर्गारिनास्पि ।
छायापरुष्पार्ति वितनानि न्वत

१ गृपकान । १८

गानन्द ! मैत्रारदनानि सुरङ्गमाणां
मन्दागमना पुनर्गा र सुरङ्गाणा ॥ ५५ ॥
वनानि यानि सर सुन्दरमानिवस्य
द्वार गता निशितैरनिशननेषु ।
मामाशितानि निनदन्ति यः गनानि
तूर्याणि सेव ' नयमङ्गलपूरणानि ॥ ५६ ॥
गाढि स्व ! रथाङ्गविहङ्गमा
कथमपि क्षपाविरहिणाशगा ।
समधिगम्य नितान्तमला मुरा
विरहिता महिता ननु तुल्यताम् ॥ ५७ ॥
गुरुदिना मन्दतरानि मीयन
सन्तु पूतफलेषु निर्मीपते ।
जठरवह्निरतश्च विलीयते
ममद्या समद सह मीयते ॥ ५८ ॥
नृपविशाल ! विशालममानसा
पुर तडाग-तडागनिवासिन ।
सवरला वर लाघवगामिन
वनम-रालमरालवगा ययु ॥ ५९ ॥
पस्वाम्भेदान नरुधापभुज्य
देवाहरन्ते परमादरानि ।

---

१ रथाङ्गाश्चक्रवाका । २ विरहिताभि स्वप्रियाभि अरहिता सहिता इत्यर्थ । ३ आकाशे । ४ रङ्गायते । ५ तडागस्तालवृक्ष । ६ 'हस्रा वारला वरला इत्यादि शब्दरत्नाकरे । ७ अगला वक्र । ८ मकूटल्कुकान्, पक्ष परमाण्युदकानि ।

मत्तद्विरेफावलिकृष्णवर्णा
  घनाघनानामिव पंक्तिमाला ॥ ६० ॥
सरन्ध्रे ! पुष्पाकरपुष्पकरन्द
  पुष्पोत्करा विद्रुमविद्रुमाभा ।
पुष्पांशुका इव कान्तम
  वाटीदरिद्राविभवत्रुमानिव ॥ ६१ ॥
आकन्दवृक्षा मागधानां मनांसि
  सायः सम्पादनाद्दशाम् सादरं ।
त्रिलोकी चित्रा माल्य तद मदार्थं
  आरब्धमाल्यं मन्दमृदुमाकरार ॥ ६२ ॥

इति श्रीकीर्तिराजोपाध्यायविरचिते श्रीनेमिजिनचरिते
महाकाव्ये वसन्तवर्णनो नाम द्वितीयः सर्गः ।

तृतीय सर्ग

सामाजिकं कर्म समाप्य सम्यक्
समाहितो भूमिपतिः सतन्त्रः ।
अथाश्रयत् पर्षदि सिंहपीठं
मृगाधिपाक्रान्तमिव नगेन्द्रम् ॥ १ ॥
तीर्थाम्बुना उग्रनिशाग्नितप्ता
सोऽधिष्ठिताष्टापदभद्रपीठः ।
जिगाय लक्ष्म्या सुरपादपस्य
वरस्य हेमाद्रिशिलाश्रितस्य ॥ २ ॥
विलोलवालव्यजनान्तराले
तस्य प्रसन्नं मुखमाबभासे ।
मरालबालद्वयमध्यवर्ति
सौवर्णमुन्निद्रमिवाम्बुजानाम् ॥ ३ ॥
कामं प्रकृत्याऽपि तदीयरूपं
सिंहासनाश्रायि विशेषताऽभूत् ।
मनोहरः स्वल्प इन्द्रनीलः
पुनः सुवर्णोपरि सन्निवेशि ॥ ४ ॥
वन्द्यं तदीयं चरणारविन्दं
प्रवर्तमानं मणिपादपीठे ।
सामन्तभूपा युगपत् प्रणेमुः

---

१ तन्त्रैः प्रधानैः सहितः प्रधानपुरुषसहित इत्यर्थः ।
२ अधिष्ठितमष्टापदस्य सुवर्णस्य भद्रपीठं सिंहासनं येन सः ।

[illegible] ॥ ५ ॥
[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ६ ॥
[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ७ ॥
[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ८ ॥
[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ९ ॥
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ १० ॥
[illegible]
[illegible]

[illegible]

तृतीय सर्ग

प्राभातिकं कर्म समाप्य सम्यक्
समाहितो भूमिपतिः सतेन्त्र ।
अथाश्रयत् पर्षदि सिंहपीठं
मृगाधिपोऽद्राविव चारुशृङ्गम् ॥ १ ॥
शीर्षोच्छ्रितच्छत्रनिवारितोष्मा
सोऽधिष्ठिताष्टापदभद्रपीठः ।
जिगाय लक्ष्मीं सुरपादपाध
शक्रस्य हेमाद्रिशिलास्थितस्य ॥ २ ॥
विलोलवालव्यजनान्तराले
तस्य प्रसन्नं मुखमावभासे ।
मरालनालद्वयमध्यवर्ति
सौवर्णमुन्निद्रमिवाम्बुजातम् ॥ ३ ॥
काम्यं प्रकृत्याऽपि तदीयरूपं
सिंहासनाश्रायि विशेषतोऽभूत् ।
मनोहरं स्वत इन्द्रनीलं
पुनः सुवर्णोपरि सन्यवेशि ॥ ४ ॥
वन्द्य तदीयं चरणारविन्दं
प्रणमन्त मणिपादपीठ ।
सामन्तभूपा युगपत् प्रणमु

१ तत्र प्रधान महित प्रधानपुष्पमहित इत्यर्थ ।
२ अधिष्ठितमष्टापदस्य सुवर्णस्य भद्रपीठ सिंहासन येन स ।

// r

विर्धविन्दाचाणधि दिशाधि ॥ ५ ॥
तं वै मरुदनुवृत्तं न नभा
विन्ध्यवशाधान दशा स्वपन्तम् ।
दिव्यस्य नै न गुरुवन्द्यां
वामानुन्व मदन स्ववचनम् ॥ ६ ॥
शाकुन्तलान्तर्गुणां
स्व शनुना नीतिविनीतिवादम् ।
पवित्रवना स्वच यथार्थ
तूर्ण पति दन यथादभुतम् ॥ ७ ॥
मालिवदगुणावन्ताहन्त
रघुपाल्यपान्तवर्णोदयाद्ध ।
गुरुदिवाड वन्द्यागम्य
दर्शा मनानः न दिवाग्निमाम् ॥ ८ ॥
वनपृथनार्थानि पृथनाय
लोकाननृवनि द्यावन्दु ।
नान्याग्रहस्तमिव वनरङ्गा
मः नमथान न तुना वभान ॥ ॥
मनुजन मावन विनाथमाणा
वमनपनानायणन न्थानाम
वधानवा धानपृ मनव
पदा न पुर नानवायवानाम ॥ ९ ॥
अथ मधु वन नीतनागवज्ञान
नरान ममानानमपृष्टन न मान ।

आकारिताम्नुपुराम्यो नै
जयाशिर भूमिभुजे दुष्टाना ॥ ११ ॥
देव प्रिये! को शुभमाऽपि कि गीः?
नैव शृगाङ्क किमु शङ्करा? न।
जिनो नु वर्तीति वधूरगाभ्यां
यो वक्रमुक्त स मुने जिनेन्द्र ॥ १२ ॥
साम्राज्यलक्ष्मीं बुभुज य आदी
चारित्रलक्ष्मीं तदनु प्रपेदे।
लेभे तत केवलबोधलक्ष्मीं
लक्ष्मीं स व पातु युगादिदेव ॥ १३ ॥
विध्वसयन्त तमसा समूह
प्रकाशयन्त परितोऽर्थतत्त्वम्।
चित्ताम्बुजे शास्त्रमणिं दधाना
रात्राविवाट्टे वणिज प्रदीपम् ॥ १४ ॥
स्नाता' प्रशस्ता' कृतय' कृतज्ञा
वलक्षचोक्षे वसन वसाना।
नृपाज्ञया स्वप्नविदा निषदु
स्ते भद्रपीठेषु पुराधृतेषु ॥ १५ ॥ युग्मम्
चित्रै पवित्रै फलमाल्यवस्त्रै
रपूपुजत् तानथ मेदिनीश।
नैमित्तिका प्रश्नकराय यस्मात्
फलानि दृष्ट्वा फलमादिशन्ति ॥ १६ ॥

---

१ धवलसुन्दरे वलक्ष धवलोऽर्जुन' इत्यमर, चोक्ष सुन्दर-
...प्रतीतयो' इति हेमाचार्यपादा। २ वस्त्रे। ३ दधत।

अथार्धरात्रे महिषी गजाद्री
चतुर्दश स्वप्नवरान् ददर्श ।
तथा फलं किम् ? प्रतिपादयध्व
नैमित्तिकानेवमुवाच तान् स ॥ १७ ॥
विचारयामासुरमूनुदारान्
स्वप्नान् मिथस्ते प्रथमं नृपोक्तान् ।
ततोऽभ्यणत्सेवममी विदग्धा
विचार्य वाचं हि वदन्ति धीरा ॥ १८ ॥
सश्रीकल्याणमया उदारा
स्वप्ना अमी देव ! विवृद्धिकारा ।
एषां फलं वक्तुमनीश्वरा[1] स्मो
जडा यदत्राङ्गिरसोऽपि वाच ॥ १९ ॥
तथापि शास्त्रानुसृतेरमीषां
किञ्चिद् विचारं प्रतिपादयामः ।
अन्धोऽपि किं साधु न याति मार्गं
करावलम्बेन सलोचनस्य ॥ २० ॥
निशम्यता पार्थिवराज ! तस्मात्
स्वप्नानिमान् पश्यति या किल स्त्री ।
प्रसूत त कुक्षिसरोरुहा न
सर्वी जिना वावतरन्यवन्यम् ॥ २१ ॥
शास्त्रानुसारान् मतिवैभवाच्च
विभाव्यते स्माभिरिति नरेन्द्र ! ।
अथातरन् देव्युदरं जिनेन्द्रा
यन्कल्पगार्वीव सुमन्दुञ्ज ॥ २२ ॥

१ बृहस्पते ।

मुक्ता ननु पश्चिमसर्गनागा
स भम्यलोका इव सेविताग ।
नश्रागणा गलितासमाना
नरस्त्रिनां का गणना नृपाणाम् ॥ २३ ॥
नरम्नेनिषु सुभाग्तु
मागषु मार्गाप्यमागरेषु ।
स्त्री त्रिलोकीजनपूजनीय
पुत्र पवित्र जनयिष्यतीश ? ॥ २४ ॥
नैमित्तिकानां हृद्यगमाम्ना
निशम्य वाचो विमना क्षितीश ।
गुरुप्रसादाद् द्विगुणा भवन् स
मृदुस्तथेति स्म गिर प्रवक्ति ॥ २५ ॥
तेभ्यो बुधेभ्योऽथ नृप स यात्र
जीव स्पानि स्म धन धनाढ्य ।
दूर सुराणामिव ग्रामजभ्या
गणो निर्गीनामिव चन्द्रभद्रा ॥ २६ ॥
प्रीतास्तत स्वप्नविद प्रशस्य
राशीवराभिनृपमभ्यनन्दन् ।
क्वापि कि नीतिविद कुलिना
स्वाचारमार्ग व्यतिलङ्घयन्ति ? ॥ २७ ॥
हृष्टा विसृष्टा क्षितिपेन शिष्टा
नैमित्तिकास्ते थ ययुगृहाणि ।
उत्थाय भूपोऽपि मृगेन्द्रपीठा
दभ्यर्णवर्ती स बभूव दव्या ॥ २८ ॥

---

१ — इत्यथ । २ वराङ्गणाम् । ३ समापन्थ ।

तृतीय सर्ग।

स्वप्नार्थमर्थं कथितं कृतज्ञ
प्राणप्रियायै रहसि क्षितीश।
न्यवदयत् स्नेहविमुग्धचेता
इष्टं यदिष्टाय निवेदनीयम् ॥ २९ ॥
तत् प्रेयसा वक्ति प्रियपुत्रजन्म
प्रम्यपि वाक्य निनयन राज्ञी।
श्रुत्वैवमेवेति तथा ब्रुवाणा
मर्तीच्छति स्म प्रणयार्द्रचित्ता ॥ ३० ॥
ततः प्रभृत्यर बभार गर्भं
सा यादवाधीश्वरधर्मपत्नी।
कल्पद्रुम मन्दरकन्दरेव
रत्नाचयं रोहणमेदिनीव ॥ ३१ ॥
आस्ते सुखेनाथ सुखेन यात
सुखेन तिष्ठत्यगात सुखेन।
भुङ्क्ते च पथ्य यदुराजजाया
यत्नेन गर्भं परिपापयन्ती ॥ ३२ ॥
लज्जावशाद् वक्ति न यद्भिलाष
वस्तूनि कानि स्पृहयालुरपा[१]।
सखीस्तदीया इति पृच्छति स्म
मृदुः क्षितीन्द्रः परमादरेण ॥ ३३ ॥
या लाहलाख्या जगति प्रख्या
स्तूणम पूर्ण परिपूर्ण एव।
कुत्रापि ।र निमन्पुण्यभाजा
सम्पद्यते नात्र समीहितार्थ ? ॥ ३४ ॥
य दुजया य न पुरा न नमु
गर्भस्थित स्वामिनि नापि भूपा।

१ क्षीमम्।

मुदा चतुःषष्टिरमर्त्यनाथा
  य भृत्यलोका इव सेवितार ।
तत्रापरेषा सलिलान्नभाजा
  तपस्विना का गणना नृपाणाम् ॥ २३ ॥
नवस्वतीतेषु शुभार्गेहेषु
  मासेषु सार्धाष्टमवासरेषु ।
देवी त्रिलोकीजनपूजनीय
  पुत्र पवित्र जनयिष्यतीश ! ॥ २४ ॥
नैमित्तिकाना हृदयगमास्ता
  निशम्य वाचो विमला क्षितीश ।
गुरुप्रमोदाद् द्विगुणो भवन् स
  मृदुस्तथेति स्म गिर प्रवक्ति ॥ २५ ॥
तेभ्यो बुधेभ्योऽथ नृप स याव-
  ज्जीव ददाति स्म धन धनाढ्य ।
वृक्ष सुराणामिव युग्मजेभ्यो
  गणो निधीनामिव चक्रभृद्वय ॥ २६ ॥
प्रीतास्तत स्वप्नविद प्रशस्य
  राजीवराजाभिनृपमभ्यनन्दन् ।
क्वापि कि नानिविद कुविना
  स्यात्प्रमार्गं व्यनिरुद्धयान्ति ? ॥ २७ ॥
दृष्ट्वा विसृष्टा भिनिपन गिरा
  नैमित्तिकास्त थ युयगृहाणि ।
उत्थाय भूपा पि मगडपाता
  भ्यगणताना स बभूव व्या ॥ २८ ॥

१ सविध्यान इयर । वगराणाम् । ३ समापम्थ ।

स्वप्नार्थमन्यं कथित कृतज्ञे
प्राणप्रियायै रहसि क्षितीश ।
न्यवदयत् स्नेहविमुग्धचेता
इष्ट यदिष्टाय निवेदनीयम् ॥ २९ ॥
तत् प्रेयसोक्त प्रियपुत्रज म
मम्नपि वाक्य विनयन राज्ञी ।
श्रुवैवमेवेति वचो ब्रुवाणा
प्रतीच्छति स्म प्रणयार्द्रचित्ता ॥ ३० ॥
तत प्रभृत्येव बभार गर्भं
सा यादवाधीश्वरधमपत्नी ।
कल्पद्रुम मन्दरकन्दरेव
रत्नाचय रोहणमदिनीव ॥ ३१ ॥
आस्त सुखनाथ सुखेन शत
सुखन तिष्ठत्यगत सुखन ।
भुङ्क्त च पथ्य यदुराजजाया
यत्नन गर्भं परिपालयन्ती ॥ ३२ ॥
लज्जाभरगाद् वक्ति न याभिलाष
वस्तूनि यानि स्पृहयालुरषा ?।
सर्वास्तस्याया सति पूरयन्ति स्म
मृदु क्षितीन्द्र परमादरेण ॥ ३३ ॥
या लाहन्तान्त्या न्यपारि न्त्या
स्तूणस पूण परिपूर्ण एव ।
क्वापि यत्र निमग्नपुण्यभाजा
सम्पद्यन नाम समाहिता य ? ॥ ३४ ॥
य दुर्जया य न पुरा न नमु
गर्भस्थित स्वामिनि तेपि भूपा ।

१ क्षीमम् ।

दशार्हराज निगिरिरिग्र्र
गुण विनया इव भक्तिभाजः ॥ ३५ ॥
स्फुरत्प्रभामण्डलमण्डिताङ्ग
कालेऽथ देव्या प्रसुतिरभूत् ।
पुत्रो विभक्तावयव सुपर्वा-
पपातशय्यात इवामरेन्द्र ॥ ३६ ॥
जगज्जनानन्दभुभन्द्रहेतु-
र्जगत्त्रयक्लेशसमुद्रसेतु ।
जगत्प्रभुर्यादववंशकेतु
र्जगत् पुनाति स्म स कम्बुकेतु ॥ ३७ ॥
अप्राप्तपूर्वं सुखमापुरस्मिन्
क्षणं क्षणं नारकजन्तवोऽपि ।
महात्मनां जन्म जगत्पवित्र
केषां प्रमोदाय न जायतीति ॥ ३८ ॥
सपदि दश दिशोऽप्रामेयर्नैर्मल्यमापु
समजनि च समस्ते जीवलोके प्रकाश ।
अपि ववुरनुकूला वायवो रेणुवर्जम्
विलयमगमदापदौस्थ्यदुख पृथिव्याम् ॥ ३९ ॥
प्रसृमरकिरणाङ्कशीर्तिनादित्यकान्त
मरकतमणिमुख्याऽमेयरत्नैरुपेतम् ।
उदयशिखरिलक्ष्मीमापदेतत् तदानीं
क्षितिपतिमुकुटस्य श्रीदशार्हस्य धाम ॥ ४० ॥

इति श्रीकीर्तिराजोपाध्यायविरचिते श्रीनेमिजिनचरिते महाकाव्ये
जन्मकल्याणिकवर्णनो नाम तृतीय सर्ग ।

---

१ जगज्जनानामानन्दथोरानन्दस्य भद्रस्य-कल्याणस्य च हेतु । २ शङ्खलाञ्छन इत्यर्थ । ३ णम्प्रत्ययान्तस्य रूपम्, रेणु वर्जयित्वेत्यर्थ ।

चतुर्थ सर्ग

सर्वासां दिक्कुमारीणां समकाल चकम्पिरे ।
आसनान्यथ सर्वत्र हृसा वाताहता इव ॥ १ ॥
प्रयुक्तावधया जन्माज्ञासिषुस्तास्तत प्रभो ।
भूपालय इव वृत्तान्तं नीहेत महितस्पशा ॥ २ ॥
हारपुष्पावलीरम्या पीनस्तनमहाफला ।
दुकूलपल्लवा कामवल्लिका इव जगमा ॥ ३ ॥
सहसा प्रमदोत्फुल्लनयना दामराचिता ।
सहसा विलसद्भूपा नयनादोमरोचिता ॥ ४ ॥
कर्णयो स्रातिभि पूर्ण दधाना मणिकुण्डले ।
सदागतौ तदास्यानि पुष्पवनाविवक्षितुम् ॥ ५ ॥
दिग्दन्योऽपि रसाल्लीना सभ्रमा अप्यविभ्रमा ।
वामा अपि च नो वामा भूषिता अप्यभूषिता ॥ ६ ॥
भगवज्जन्मज मादमधामिव चान्तरा ।
वहन्त्या बहिरङ्गऽपि प्रभामण्डलदम्भत ॥ ७ ॥
ततश्च दिक्कुमार्योऽष्टावूर्ध्वलोकादुपायपु

---

१ जनपदान् । २ महिता प्रचिता स्पर्श चार, य, यत्र । ३ पुष्पमालाभूषिता । ४ नय नदन्तीति नयना तेन तऽसमगा नयनाभिरामा तया शुचिता योग्या । ५ सूयाचन्द्रमसौ । ६ सवि लासा । ७ पादित चित्ता यासा ना भ्रमराहित इत्यथ । ८ रम्या स्त्रिया वा । ९ प्रतिकूला । १० भूषिता भूषिता न भव ति अविभूषिता ।

वृक्षात् भृङ्ग्य इवाम्भोज शिवाया' सूतिकागृहम् ॥ ८ ॥
षड्भि कुलकम्

तास्त्रि' प्रदक्षिणीकृत्य जगन्नाथ च मातरम् ।
प्रणिपत्य च सान दमनिन्द्यमिदमूचिरे ॥ ९ ॥
जय त्व देवदेवेन्द्रमानवेन्द्रस्तुतक्रम ।
नमस्तुभ्य शिवे ! मातर्जगदान दन दने ! ॥ १० ॥
गौर्या लम्बोदर पुत्र श्रियोऽनङ्गस्तु नन्दन' ।
कयोपमीयसे मात ! सर्वाङ्गोत्कृष्टनन्दने ! ॥ ११ ॥
अज्ञानमसवा नित्य वह्लिरा त्रिदिवौकसाम् ।
सर्वज्ञप्रसवे ! मात ! कथ तत्र तयोपमा ॥ १२ ॥
स्त्रीजातिरद्य निन्द्यापि श्लाघनीया जगत्त्रये ।
यत सर्वगुणावास प्रादुरासीज्जगद्गुरु ॥ १३ ॥
पुरुषेष्वेष एवाम्ब ! जातस्ते सूनुरुत्तम ।
किं स्यु सुमेरुषण्डेषु सर्वे वृक्षा सुरद्रुमा ? ॥ १४ ॥
न भेतव्य त्वया देवि ! ज म ज्ञात्वा जिनेशितु ।
सूतिकर्म वय कर्तुं दिक्कुमार्य स्म आगता ॥ १५ ॥
निवेद्यात्मानमेव ता परित. सूतिकागृहम् ।
जह्रु सवर्तवातना याजनात्शुचीनणून ॥ १६ ॥
एता सहृत्य सवर्त तत्कालमिन्द्रजालवत् ।
निषेदुस्तत्र गायन्त्या गुणग्रामान जिनाम्बया ॥ १७ ॥
वक्षस्थललुल माल्या रत्नाभरणभूषिता ।
भृश तद्गारमापन्ना साभान्ति मल्लिका ॥ १८ ॥
प्रवल्लाष्किङ्कणीनादाद्याताज्जयनस्थल ।
ता अधाराश्चना प्यणारवि समुपागमन ॥१९॥ युग्मम्

१ पञ्च वनम् । २ यानममभिव्याप्ययथ । ३ मान्य माता ।
४ देवीरूपम् । ५ सूतिकागृहम् ।

// /

इमा अपि निवद्य स्व मानवा सौम्यदुर्दिनम् ।
ऊर्ध्वं विचक्रिरे मय दीविरा इव कज्जलम् ॥ २० ॥
वर्षन् गन्धाम्बुपाथादा भूतल योजनावधौ ।
निन्य सम रजस्तापौ तमोहिमे इवांशुमान् ॥ २१ ॥
पञ्चवर्णानि पुष्पाणि कुमार्यो ववृपुस्तत ।
मपुल्ला सुमनोवाप्य पवनमरिता इव ॥ २२ ॥
पतितैरपि पुष्पैस्तैर्भूतल सुभगीकृतम् ।
विपयय्युपकुर्वन्ति पूतात्मानो हि निश्चितम् ॥ २३ ॥
उपरिष्टात् मयूनानां भ्राम्यद्भ्रमरमण्डलम् ।
अवकार्षीत् सदा तत्र नीलोत्पलपरिधियम् ॥ २४ ॥
प्रजगौ गुञ्जनव्याजाद् भ्रमराली प्रभार्गुणान् ।
मधुच्छलेन पुष्पाली ताम्बूलं भददे किल ॥ २५ ॥
दिवसम सुरभीचक्रे स्वर्लोकम्पगुणन ते. ।
नून सुमनसां लोके परार्थकफला गुणा ॥ २६ ॥
पुष्पाम्बुवपमतास्तु सह्रल्य दिव्यशक्तित ।
गायन्ति स्म गुणान नतु स्वोचितस्थानमास्थिता ॥२७॥

रुचकपर्वतपूर्वदिशं पुन
वसुमिता ककुभामथ कन्यका ।
यदुमहीपतिमन्दिरमागमन्
जलनिधिं गिरित सरिता यथा ॥ ८ ॥
जिनपमूर्जमतीमपि पूर्वव
विनुनुवुर्वचसा शिरसाऽनमन् ।
स्तुतिनती विदधाति न क सभा

१ पुष्प

शुभवतो भवतोयधिपोतिन ॥ २९ ॥
तदनु ता' सुरनाथदिशि स्थिता.
करगृहीतमनोरमदर्पणा
भगवतो विपुल विमल यश
समुदिता मुदिता विदिता जगु ॥ ३० ॥
रुचकदक्षिणतः क्षणतस्ततो
द्विसहिता षडमू पुनराययु ।
स्तनयुगेन घनेन विराजिता.
कमलकोमलकोशविडम्बिना ॥ ३१ ॥
नतजिना रविसूनुदिशि स्थिता'
करपयोजमहाकनकाकुला ।
मधुर-साधु-रसा जगदु प्रभो-
रविकल विकलङ्कमिमा यश. ॥ ३२ ॥
अष्टौ प्रतीच्या रुचकाचलस्य
कृष्टा प्रभो पुण्यभरै समेत्य ।
द्राक् सूतिसद्मन्यवतेरुरेता
भिया मृगाणामिव रज्जुबद्धा ॥ ३३ ॥
स्व ज्ञापयित्वा प्रणता निषेदु
प्रभो प्रतीच्या दिशि देवतास्ता ।
हस्ताम्बुजातैर्धुतताल्वृन्ता
दिग्नागकान्ता इव लोलकर्णा ॥ ३४ ॥
प्राप्तास्तथोदग्रुचकाद्रिता या

---

१ ससारसमुद्रमोचकस्य । २ पूर्वस्यामित्यर्थ । ३ मिलिता । ४ दक्षिण दिशि । ५ निराबाध यथा स्यात्तथा । ६ प्रक्षिप्तलग्नजनाः ।

मैत्रीर्णक्ष्यप्रकरा मसमाः ।
दिग्भुसरस्यामवतस्थिरे ता
गृहीतकाया इव सिद्धयोऽष्टौ ॥ ३५ ॥
आतुर्विदिग्भ्यो रुचकस्य यास्तु ।
सौन्दर्यवर्याविषयाश्रतस्र ।
ता अभ्यवन्दन्त जिनं शिवां च ।
हर्षप्रकर्षाद् द्विगुणीभवन्त्य ॥ ३६ ॥
गीता यथा दीपधरा स्पन्त्य
स्थिता विदिक्ष्वेव चभासिरेऽमू ।
उपासितं देवगुरुपुरासां
क्रत्वेव रूपं विदिशश्चतस्रः ॥ ३७ ॥
एयुस्तथा या रुचकाद्रिमध्य
वासाश्चतस्रश्चतुरा कुमार्यः ।
नालं प्रभोर्धिच्छिदुरात्रतास्ता
आ मानमावद्य जिनं द्रमातु ॥ ३८ ॥
शृ यान्मयात् श्रीणि पवित्ररम्भा
गृहाणि पूर्वोत्तरदक्षिणासु ।
आशासु निर्माय तन्न्तराणि
पीठं चतु नालमिमाश्च चत्र ॥ ३९ ॥
रान विनिर्या करणाङ्क तत्
पीठं विरञ्च कल्मीयुदान्ते ।
उद्धस्मितं कामस्पदपर्णं
स्वस्याम्भमा च प्रतिबिम्बचन्द्र ॥ ४० ॥
आदाय नाथं करमस्पुरन

देवीं शिवां स्तनुनावनम्राः ।
एता अवाचीनकदन्नगारे
निन्यु कुमार्यः प्रथमं विधिज्ञाः ॥ ४१ ॥
सिंहं जिनाम्बां च निवेश्य पीठे
सवाहनौ तत्र विधाय तज्ज्ञाः ।
उद्वर्तनं दास्य इव व्यधुस्ता
द्रव्यैरपूर्वैरनयोः शरीरे ॥ ४२ ॥
प्राचीनरम्भानिलयञ्च नीत्वा
तौ स्नापनीयौ शुचिना जलेन ।
सस्नापयामासुरिमा अमर्त्य
पुण्याधिकानाममरा हि भृत्याः ॥ ४३ ॥
गन्धसारघनसारविलेप
कन्यका विदधिरेऽथ तदङ्गे ।
कौतुकं महदिदं यदमूषा-
मप्यनश्यदखिलं खलु तापः ॥ ४४ ॥
तीर्थनाथमथ तज्जनयित्री-
मशुकानि परिधाप्य मृदूनि ।
याजयन्ति विमलैः स्म कुमार्यो
भूषणैरिव सुरद्रुमवल्ली ॥ ४५ ॥
विश्वभूषणमवाप्य तौ प्रभु
भूषणैर्विरुरुचेऽधिकं श्रिया ।
निश्चितं हि परमर्द्धिहेतवे
जायतेऽधिकगुणस्य सगमः ॥ ४६ ॥
दिव्यभूषणवती शिवाधिकं

१ द्वितीयाद्विवचनम् ।

रोचते स्म रमणीयदर्शना ।
केवलाऽपि सुभगा हरिन्मणी
किं पुनः कनकसङ्गशालिनी ॥ ४७ ॥
देवता अथ शिवां सनन्दनां
निन्यिरे धनददिग्विकननम् ।
धर्मशास्त्रमहितां मतिं गिरः
सद्गुरोरिव विनेयमानसम् ॥ ४८ ॥
क्षुद्राद् हिमाद्रेस्त्रिदशाभियोगिभिः
गोशीर्षदारूण्युपचित्य तान्यथ ।
दग्ध्वाऽग्निना तच्च तदीयभस्मना
रक्षाकृते पोट्टलिकां व्यधुस्तया ॥ ४९ ॥
आस्फालयन्त्यावथ मिथोऽश्मगोलकौ
विशालनालाविव चन्द्रनिर्मलौ ।
महीधरायुर्भविता भवानिति
प्रोचुः कुमार्यः प्रभुकर्णकोटरे ॥ ५० ॥
विश्वत्रयीत्राणपरायणस्य
विश्वत्रयीमङ्गलकारिणोऽस्य ।
यन्मङ्गलाशीर्वचनं च रक्षा
स स्वामिभक्तिक्रम एव तासाम् ॥ ५१ ॥
कर्पूरकृष्णागुरुधूपधूमे
सूत्यालयेऽनल्पविभूषणाढ्ये ।
संस्थाप्य नाथं जननीं तथैताः
प्रभोर्गुणान् गातुमिमाः प्रवृत्ताः ॥ ५२ ॥
यादिवर्तुपतिना यथाऽऽकृता
सरपक्षोपसहिता यथा क्रिया ।

श्रीर्यथा शुचिविवेकसंगता
शक्रदिग् दिनकराश्रिता यथा ॥ ५३ ॥
नीलरत्नकलिता यथोर्मिका
र्धार्यथाऽभिनवमेघमालिनी ।
भृङ्गपुरु घनकेतकी यथा
दृग् यथा विमलकज्जलाञ्चिता ॥ ५४ ॥
अश्मगर्भमणिकायकान्तिना
स्वामिनी सुतवरेण संयुता
निर्मलाऽखिलसतीशिरोमणी
रोचते स्म जननी शिवा तथा ॥ ५५ ॥
त्रिभि॰ कुलकम् ।
षट्पञ्चाशद् दिक्कुमार्यः किलैवं
भक्त्या युक्तास्तीर्थनाथस्य सम्यक् ।
सर्वं कृत्वा सूतिकृत्यं कृतज्ञा
धन्यंमन्या स्थानमात्मीयमीयु ॥ ५६ ॥

इति श्रीकीर्तिराजोपाध्यायविरचिते श्रीनेमिजिनचरिते महाकाव्ये
दिक्कुमार्यागमवर्णनो नाम चतुर्थ सर्ग

पञ्चम सर्ग

अथोर्ध्वलोकः सहसा चकम्पे
  जिनप्रभावश्वसनप्रणुन्नम् ।
आरूढमानन्दनराजहंस
  पीठं सुधर्मासरसीपयोजम् ॥ १ ॥
आसाद्य सिंहासनकम्पनच्छल
  प्रविश्य देहेऽस्य रुषा निशाचरी ।
क्षमाविवेकादिहरद् विडौजस
  छिद्रेषु नूनं प्रहरन्ति वैरिणः ॥ २ ॥
ललाटपट्टे भ्रुकुटीभयानक
  भ्रुवौ भुजगाविव दारुणाकृती ।
दृशः करालाः ज्वलिताग्निकुण्डवत्
  चण्डार्यमाभं मुखमादधज्जगौ ॥ ३ ॥
ददंश दन्तै रुषया हरिर्निजौ
  रसन मध्या अधराविवाधरौ ।
प्रस्फारयामास करावितस्ततः
  क्रोधद्रुमस्यारुणपल्लवाविव ॥ ४ ॥
अङ्गानि सर्वाण्यपि वासवस्य
  विकारमीयुः समकालमेवम् ।
समागते हि व्यसने विवेकी
  धैर्यावलम्बं विरलः करोति ॥ ५ ॥
पराक्रमाक्रान्तसमस्तशत्रु
  स मन्यमानस्त्रिजगत् तृणाय ।
देदह्यमानोऽथ रुषाग्निनाऽन्त

नमो [illegible] ॥ ६ ॥
क' [illegible] ?
कर्म [illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ७ ॥
का [illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ८ ॥
[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ९ ॥
[illegible]
मौली [illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ १० ॥
मङ्गभि [illegible]

स्वस्वामिन [illegible]
[illegible] तु [illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ११ ॥
यस्यापरि [illegible] तु [illegible]
निर्दिश्यता नाथ ' [illegible] ।
यथाऽविरान्व तव प्रसादाद्

न्विपाल्यूर्जा त्रिन्धामि तन ॥ १२ ॥
मनाधिपनेत्युदित क्षण स
योगीव तस्थ स्थिरी स्त्तवृत्ति ।
तन' मयुक्तावधिन्प्रधन्वा
ज'म प्रभा मेक्षत पूजनीयम् ॥ १३ ॥
सुद्ध सदा'पि त्रिन्गाशिपस्य
श्रोध शगाम प्रभुन्दानन ।
पीयूषपानन यथा ज्वरार्त्तिः
पयादसवेन यथा न्वापि ॥ १४ ॥
माहान्वका विहिता सवार्य !
क्षमस्व म'स्मान्पराधमत्र् ।
भवनमन्य च विराध्य यस्मा
स्त्रामव मत्वा शरण मपभा ॥ १५ ॥
गुणविनीन्द्रा निजदुष्कृत स
मकार मिथ्या मधुमासिक स ।
नि'न्न स्वपाप गुरुपान्मूल
मुक्ता भवत्र तन पन' नाराः ॥ १६ ॥ युग्मम्
ससम्भ्रमा'था न्भिपाण्डवा'भि
मुग भीटादुर्न्निशन्न्ति ।
भमन्त्व ट्रासपन्नाय
मापान मान्व ग'लभानु' ॥ १७
द्वाप न्माना सव्यास म्भु
विमसान्वा।।न्न पूवारा ।
उ पानमा न्वपसवस्माद्

गत्वा ति नुनाथ तथा नुनतौं ॥ १८ ॥
तत्र मन्दारमालानि सक
श्रीखिरकमालिपूर्ते सवात्य ।
विमानित पूजनाराधिन
विरचितां पूजया नमेत ॥ १९ ॥
नगन्दीनाथमन्तुपूर्ति
नगरादमार्दं जन्धनिवापि पूरम ।
हर्षित हार मरुनाथ मारा-
भिनतिंतोन्मुख इन्द्रमस ॥ २० ॥
वामोदगनाभरणानुनाप
मृतानगनगद्दरिभूषितांम ।
मनुजितन्द्र मिनिना मणन्य
मणश्रये न्वानुमितीन्द्र णन ॥ २१ ॥
तुभ्यं नम मणमण्डिन्द्रगिरिशिखरि
ज्यानिमरन्मनुरक्तमरन्न ' न्द्र ' ।
तुभ्य नमा मथिनदुरग्पपाशिमान्द्र
न्व ज्ञानिनिमलतरं न्वगुणगाध ' ॥ २२ ॥
ज्यानिभगापहनमुनिग्रहान्तानिभ
म यात्मदगहमणिग्रहपूगनजा ।
पश्चान्यिाप मविनत भवान जिनन्द्र '
श्रान्य स यान्वकुलान्यनल पन ॥ २३ ॥
इत्यादि संस्तुत्य जिनं मुन्द्रा
मृगेन्द्रपीठ निपसाद पश्चात् ।

१ शक्रान् । २ अम स्कन्ध । ३ महतनानुक ,चैत्यवन्दनामन इत्यथ । ४ गृहमणयो दीपा ।

घण्टां सुघोषां लघु ताडयन्ति
पत्तानिनाथाय समादिदेश ॥ २४ ॥
आपूरयन्तीं त्रिदिवं निनादैर्
घण्टां स तां वादयति स्म लघ्व ।
इनाय सभाङ्गापयितुं सुरेभ्य
मारिरवार्घीदिति घोषणां च ॥ २६ ॥
ब्रवीमि किंचित् त्रिदशा मथाना !
भा सगृणुध्वं विहितावधाना ।
जन्माभिषेकं जिनपस्य कर्तुं
युष्मान् समाकारयतीन्द्र एष ॥ २७ ॥
श्रीनेताः प्रेषु तदीयवाचया
मृतमपातान् गुसदः समस्ता ।
रामोद्गमैर्भूषिता स्म तात्
कदम्बवृक्षा इव मेघसिक्ता ॥ २८ ॥
सुस्निग्धपाणिपल्लवलोचनाभि
समीक्ष्यमाणाश्च सुराङ्गनाभिः ।
विमानमारुह्य हरिः सतन्त्रा
जन्माभिषेकाय विभोः प्रतस्थे ॥ २९ ॥
तमन्वगच्छन् परिवारभाज
सामानिकाद्या यगणाः समस्ता ।
भानुं मयूखा इव भानवीया
स्तम्बरमाद्या इव यूथनाथम् ॥ ३० ॥
विचित्रवर्णा घनाः प्रचेरु
विमानपूरा गगनाङ्गणे च

१ अर्घ्यदिदृयम् । २ ७ १४ घद्य २५

पयोमुचां भाद्रपदोद्भवानां
सार्धतनानां श्रियमाहरन्त ॥ ३१ ॥
कोणांशुजालैः कमनीयशोभैः
रविप्रभाणेंधुमदां विमानैः ।
रोलम्बनीलच्छवि गं तदानीं
लेभे श्रियं पुष्पितकाननस्य ॥ ३२ ॥
गत्वा [illegible] द्युमार्गधाम
[illegible] शिरांसि परिवारभाजः ।
[illegible] तुरंगाः
रात्रौ [illegible] इव [illegible] ॥ ३३ ॥
निरम्य तत्र प्रतिरूपमत्र
[illegible] ।
[illegible] तदा [illegible]
[illegible] ॥ ३४ ॥
[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] इव [illegible] ॥ ३[illegible] ॥
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥
[illegible]

नाग्निहोत्राण्यहूयन्त सूर्य्यश्चान्तरधीयत ।
व्यसृजन् कवलान्नागा गावो वत्सान्न पाययन् ॥ ९ ॥
त्रिशङ्कुर्लोहिताङ्गश्च बृहस्पतिबुधावपि ।
दारुणाः सोममभ्येत्य ग्रहाः सर्व्वे व्यवस्थिताः ॥ १० ॥
नक्षत्राणि गतार्चींषि ग्रहाश्च गततेजसः ।
विशाखाश्च सधूमाश्च नभसि प्रचकाशिरे ॥ ११ ॥
कालिकानिलवेगेन महोदधिरिवोत्थितः ।
रामे वनं प्रव्रजिते नगरं प्रचचाल तत् ॥ १२ ॥
दिशः पर्य्याकुलाः सर्व्वास्तिमिरेणेव संवृताः ।
न ग्रहो नापि नक्षत्रं प्रचकाशे न किञ्चन ॥ १३ ॥
अकस्मान्नागरः सर्व्वो जनो दैन्यमुपागमत् ।
आहारे वा विहारे वा न कश्चिदकरोन्मनः ॥ १४ ॥
शोकपर्य्यायसन्तप्तः सततं दीर्घमुच्छ्वसन् ।
अयोध्यायां जनः सर्व्वः शुशोच जगतीपतिम् ॥ १५ ॥
बाष्पपर्य्याकुलमुखो राजमार्गगतो जनः ।
न हृष्टो लक्ष्यते कश्चित् सर्व्वः शोकपरायणः ॥ १६ ॥
न वान्ति पवनाः शीता न शशी सौम्यदर्शनः ।
न सूर्य्यस्तपते लोके सर्व्वं पर्य्याकुलं जगत् ॥ १७ ॥
अनर्थिनः सुताः स्त्रीणां भर्त्तारो भ्रातरस्तथा ।
सर्व्वे सर्व्वं परित्यज्य राममेवान्वचिन्तयन् ॥ १८ ॥

आयातचारणमुनीन् शमसौम्यमूर्तीन्
ये पृच्छतीव सुखसयमकिंवदन्तीम् ॥ ४२ ॥

कल्याणकल्याणनिबद्धभूमिः
कान्तारकान्ताऽरणिभिन्नसानु
पानीयपानीयनटाभिराम
सतानसतानविवर्धको य ॥ ४३ ॥

जलानताभ्रो यदुपत्यकाया
गम्भीरमुच्चैर्निनदन् पयोद ।
सर्वेषु शैलेषु वसुन्धराया-
मस्यैव साम्राज्यमिव प्रवक्ति ॥ ४४ ॥

सुरा रतिं यत्र तु कामयन्ते
रन्तु च पत्न्या सह कामयन्ते ।
चैत्यानि बिम्बावलिमावहन्ति
जैनानि नवीन सन्मानयन्ति ॥ ४५ ॥

यत्कुण्डगल्यु [illegible]
मार्धं [illegible] कानम् ।
गायन्त्यल [illegible]
यासा पुर [illegible] ? ॥ ४६ ॥

वनानि यस्मिन् [illegible]द्रुमाणि
[illegible]जितविद्रुमाणि ।
पद्माग्र[illegible]

१ मणिपथ । [illegible] कल्याणन [illegible] च निबद्धा भूमिर्यत्र स । [illegible] इत्यर्थ । ४ सतानाना [illegible] सतान परम्परा विवर्धयति य स । ५ [illegible] । ६ अभिनव[illegible] । ७ विद्रुम प्रवालम् ।

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ५४ ॥ पुष्प
[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ५५ ॥
[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ५६ ॥
[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ५७ ॥
[illegible]
[illegible] ।
भजन जिन [illegible]
[illegible] ॥ ५८ ॥
[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥५९॥

इति श्रीकीर्तिराजोपाध्यायविरचिते श्रीनेमिनाथचरिते महाकाव्ये ऋतुवर्णनो नाम पञ्चमः सर्गः

---

१ त्रिभुवनानि । २ विभा कान्ति । ३ मयूरहिता । ४ अधित्यका ऊर्ध्वभूमि । ५ इन्द्र ।

षष्ठ सर्ग

अथार्हत स्नानकृत गुरुत्रा
परेऽपि सर्व मिलिता सुमेरा ।
निवामरत्नार्तिमावमान
विहङ्गपूगा इव वासट्टे ॥ १ ॥

स्नाराण्यपूज परिपीयमान
विन्नाल्नवेरमगाङ्कनाभि ।
नता निनाङ्ग निनप निधाय
सौधमनाथा निपमाऽ पीठ ॥ २ ॥

मभा मभा नीरपपानरत्ना
गमागुपूरतुरिना रभाग ।
म यग्रग्स्मरिगशूपापिता
पालान्धर्वानिपम्मपरव ॥ ३ ॥

मत्रनमान सुरनायराङ्ग
जिना नर्मागनममानभानु ।
विश्रम्बर चम्पकपुष्पराग
मगम्मगान्म्वपूरर गन ॥ ४ ॥

पुरन्दराङ्ग परिगलमाना
जिनान्तरान्तभगवास्नानाम् ।
ममा नतन्मा रस पमाना
जिगायत मा गमनान्तरम्य ॥ ५ ॥

मृदुपयजाम्बुनन्दनतुरभा
नानापर्षाम नतन सपृग ।

१ ननन र्‌ममुद ॥ [illegible]

स्नात्रं विधातुं जगदीश्वरस्य
मर्त्यां समन्ता उपतस्थिरेऽथ ॥ ६ ॥
वृन्दारकाणां व्यरुचन् करेषु
कुम्भाः सुधान्धीधितिमण्डलास्याः ।
उन्निद्रहेमाम्बुजमध्यसंस्था
विशुद्धपक्षा इव राजहंसाः ॥ ७ ॥
तीर्थाहृतैः स्वच्छजलैर्भृतास्ते
कुम्भाश्चतुष्कोणमुखा विरेजुः ।
पीयूषकुण्डानि भुजङ्गलोकात्
स्नात्रं प्रभोः कर्तुमिवागतानि ॥ ८ ॥
अद्यास्मदीयं सफलं सुरत्व-
मद्याधिपत्यं चरितार्थमेतत् ।
तीर्णा वयं चात्र भवाम्बुराशिं
चित्ताब्जकोशेष्विति भावयन्तः ॥ ९ ॥
समुच्छ्वसन्तः प्रमदातिरेकाद्
मघाम्बुसंसिक्त इव नीपकुञ्जाः ।
सञ्जायमानाङ्कुरवर्धनाङ्गाः
समन्ततो भक्तिरसात् पतन्तः ॥ १० ॥
अथ प्रशस्यायतबाहुशाखं
जगत्त्रयाभीप्सितदानशीलम् ।
सुरासुरेन्द्रा विधिना विविक्ता
समभ्यषिञ्चन् जिनकल्पवृक्षम् ॥ ११ ॥
त्रिभिः कुलकम्

स नाथशीर्षोपरि राजते स्म

---

१ नीपाः कदम्बवृक्षाः ।

पतन् घनेभ्य पयसां समूह ।
आकाशगङ्गासलिलप्रवाहो
द्रष्टुं जिनेन्द्र निपतन्निवासे ॥ १२ ॥
जिनेन्द्रगात्रात् स्म पतन्ति पीठे
प्राक् तानि वारीणि ततोऽद्रिशृङ्गे ।
ततोऽपि निम्नं समुपेत्य तस्थु
रुचा स्थितिर्वा यत्र भवेत् जडानाम् ॥ १३ ॥
जिनाङ्गसंसर्गपवित्रमम्भ
सुरासुरेन्द्रैरपि तद् ववन्दे ।
गुणोत्तमानां विहिता हि सेवा
फलं जडेभ्योऽपि ददाति सद्य ॥ १४ ॥
क्षीराम्बुधे क्षीरलवा विलग्ना
प्रभोरलक्ष्यन्त विनीलकाये ।
नक्षत्रपूगा इव देवमार्गे
मुक्ता इवानीलशिलापरिष्ठात् ॥ १५ ॥
दिव्यानि तूर्याणि सुराहतानि
रेणुस्तदानीं मधुरस्वराणि ।
आहन्यमाना अपि किं गभीरा
कदापि कुत्रापि नैव रसन्ति ॥ १६ ॥
अभ्यर्च्य कर्पूर कुरङ्गनाभि
श्रीखण्ड-कृष्णागुरु-कुङ्कुमाद्यैः ।
अपूपुजन् स्वर्गसदोऽथ नाथं
प्रसूनवस्त्राभरणैः प्रधानैः ॥ १७ ॥
विचित्रवर्णं स्पृहणीयनाभं

---

१ उत्सुक । २ कङ्कणम् ।

सुरासुरेन्द्रैरिति सुर्ण र ।
भङ्गरूरागा रूरु र्गन
स्मीर मान्मीगुणि गान्गराग ॥ १८ ॥
वन्यी पर्नी गस्त पुरन्दराणां
मस्मादि नागस्त तिर मम तान ।
भारत पुन्तास्मना दि मस्तु
स्मानं परित्रा पर न रा मवन्न ॥ १९ ॥
मन्यंगमार्गीर नयन.भिराम
भावद्दिव्याभरणा निनन्द ।
अंग्रेरपि हंस वयनीयमूर्ति
हैमाम्बुजानि रिमुनासगङ्ग ॥ २० ॥
सुधारसस्नानमिरामतानि
रिभरूर रिगनापमान ।
दिव्याङ्गनानां परिकल्पिनान्य
निन्निर रिभप न पुपाप वप ॥ २१ ॥
मानन्दरज्ज मुहुर्गिमपणा
स्त्रिलायनाथ रजना सुगणाम् ।
तन्मायतानामनिमपभाजा
साफल्यमायुर्निजगानानाम् ॥ २२ ॥
अन्यान समस्तान विषयान विहाय
सुरामराणा नयनाम्बुजानि ।
जिनन्द्ररूप युगपत् निपतु
र्भृङ्गा इवाम्बुजपयाजपण्ड ॥ २३ ॥
अथाल्लसच्चञ्चलकुण्डलासु
वाह्निकमल्लिक्षरपाठभित्ति ।

---

१ वाल्हीके हिङ्गु कुङ्कुम गा ।

ममभयं यामिनपाणिपद्म
  स्नातुं मङ्गला भगवन्नमिन्द्र ॥ ७४ ॥
श्रियां निवास मयम प्रणम्य
  प्रभो ! स्वमीय चरणारविन्दम् ।
सख्यं मुमुक्षूनमराजहंसं
  स्वां स्नातुमिच्छामि जगन्मर्गात्प ! ॥ ७५ ॥
गुणानुरूपं तव नाथ ! रूपं
  सारस्वता स्पर्धमीशितुं न ।
सहस्रजिह्वापि गुणानुदारान
  वक्तु मभूत्पुर्न हि नायकीनाम ॥ ६ ॥
तथापि तुभ्यन्व भक्तिमत्या
  स्तोतुं गुणांस्ते स्पृहयालुरस्मि ।
किं मलिना देव ! गिरुर्मन्या
  गिरा स्वस्य स्थापि न वक्ति नाम ! ॥ ६७ ॥
तव स्तवनाय चारिभावो
  गम्भिर वचांसि पुराणानि ।
निदाघसूर्यातपतापितानि
  हंसावलानीव हिमत्यजानि । ८ ।
सर्वाश्ववरथाश्वपि स्नानाय
  धवान स्तुता हसनन्माल्यम् ।
द्रष्टा हि वाम्नापि पुराव सदा
  हितस्त्वदन्यं हि तव समूहद् ॥ ९
अतन्द्रहि स्मरणं स्वदीय
  त्रिनन्दू ! भवन्दा विन्दन्ति द ॥

।

सिद्धिभगा वा विरतिपिगा वा
बरस्य कान्ताः परिभाव्य सम ॥ ३० ॥
ये यत्र चित्त चरणं मतं
तत्तत्परत्वम् स्याति नेव ।
विरागमुक्ता विनिमततादि
तत्रैव सभा ' वा मरागमगच्छन् ॥ ३१ ॥
स्वराज्यराज जिनेन्द्र ! सिद्धा
विरजनि मज्जति शरीरभाज ।
यथानि बोधे रविराशिना
समान सन्मान इता सभान ॥ ३२ ॥
एक जिन ! त्वां मतिशाय मूर्ना
ध्यानानुरत्तम् सुसु स्का ।
तथा महानामुनिन वदनन्
तुल्या हि तुल्येषु रतिं लभन्त ॥ ३३ ॥
भ यैज्जयया जिन ' माइमट
सम्लक्षण कपितम्नयेत ।
तथापि ना नैनामिहाम्बकाग
निनाशित सूर्यमृत परण ॥ ३४ ॥
यत्रकटुग्ध शुचिगात्रमस्य
प्रामाति मास्य च विष सुधाया ।
दवान्तर दव ' तन्ता त्वदीया
तुला दधाति त्रिजगत्प्रदीप ' ॥ ३५ ॥
तीर्थान्तरीया अपि नामभिन्न
त्वामेव नाथाप्तममी वदन्ति ।
आप्ता हि सिद्धा भुवि वीतराग

स तु त्वमवासि जिनाधमप्र ! ॥ ३६ ॥
यस्मिन्नत्र ज्ञानवद्भिर्णिनि
विश्वत्रयीयं शफरीव भाति ।
तस्मै नमस्याय गुणाय भन' !
नमोऽस्तु नित्यं परमात्मवप्र ' ॥ ३७ ॥
एवं तत. माणिदिना यथा न
वाणि विभो ! नैव तथा परस्य ।
पादृश स्वमाना गुणवत्ताग्रा स्यात्
सांस्या वि तादृग् न भवद् विमाना ॥ ३८ ॥
दयातुराणां परितृप्तनीय
स्वस्पादचिन्तामणिरव पुन ।
यथा चिद्रत्नागुणतां जिनेन्द्र '
पुण्यात्मनां वृत्तिविषय सपोति ॥ ३९ ॥
अथ मनीनं मम धर्मशार्म
भाग्यं जनागार मदीयपद्य ।
पवीकृता सिद्धिवधूपपाद्य
प्रभा ' त्वदीयाननदर्शनेन ॥ ४० ॥
अर्हाणरमीव चिद तत्त्व न
सा.रव सुतं तं पद ' तत्पदा म ।
पितृ मृतं प्रतिभागतस्य
च द्वा विपत्तुयन एव दव ॥ ४१ ॥
तमायदो वै सुखदर्शनम्
विपाति बविद् भाग्यवरद ।

[illegible]

ममागतानां वदनानि देव
   भातुं कृता यत् प्रतिबिम्बभावम् ॥ ४२ ॥
तुभ्यं नमः केवलिपुङ्गवाय
   तुभ्यं नमः पुरुषपुण्डरीक ।
तुभ्यं नमः सन्नीतिपालकाय
   तुभ्यं नमः संसारतारकाय ॥ ४३ ॥
आज्ञापय त्वं किमपीह सार्व '
   देवेन्द्रभवति मतिः परं मे ।
दृष्टे हि यस्मिन्नपि तारकाणां
   हर्षाश्रु वर्षन्ति विलोचनानि ॥ ४४ ॥
सतिष्पने याद् स्मरणात् त्वदीयाद्
   नैपुण्यता विश्वपते ' गुणानाम् ।
किन्तु प्रमाद् मुग्धनयाऽव्यवार्य '
   स्तुत्या व्यरंसीदिति देवराज ॥ ४५ ॥
किञ्चिद् विनम्रा स्तनकुम्भभारा
   शिरीषपुष्पादपि कोमलाङ्गय ।
मदालसा मन्थरदृष्टिपाता
   लीलाविनिद्रार्धविलोचना या ॥ ४६ ॥
वृता दुकूलेन सुकोमलेन
   विलग्नकाञ्चीगुणजातरत्ना ।
विभाति यासां जघनस्थली सा
   मनोभवस्यासनगा्डिकेव ॥ ४७ ॥
नीलाश्मकर्णाभरणावलीना
   यासां कपोला कनकाभवर्णा ।

---

१ हे सर्वज्ञ ' इत्यर्थः । २ गङ्गरिका गागरी इति भाषायाम् ।

अर्याम सोभां नानाम्लच्छनम्य
च्यस्ताएर्मविंरवचास्वरप ॥ ४८ ॥
कन्दर्पवीरानुधयानइना
यासां कनारकमनतुष्यपुगपम् ।
विनुणितासा विनिवाय चाप
मुक्ताफलैः स्यात्र विना दयम्लेव ॥ ४९ ॥
गुमातगाश्चम्पयपुष्पभार
गां ज्यर्मायणदरसानुदण्डाः ।
अदया यदीया मृदुना विनु
शुण्डा इवानक्रमनक्रमाय ॥ ५० ॥
गाः पत्रविस्त्रीपनगोदराएपा
वन्निवधीभूवितमध्यदेशा ।
यासां वशुर्मदजुम्भादुब प
इवाङ्कता मन्मथवीभन्य ॥ ५१ ॥
रणनुपवाशिरवाभिराप
यासां पदद्वन्द्वमनिन्द्यनामिद् ।
भिगाय गुञ्जन्मधुपालिमालि
मधुःपमान कमलाकुमालद् ॥ ५२ ॥
गर्वेषु गम्भीरनिनादवात्सु
समास्यदानेषु मधुविधेषु ।
गन्धर्ववाद्यधिरम्यमनाधि
गीतेषु गान्धारविधेषु रम्यु ॥ ५३ ॥
इत्यमना कादम्बरीभि

१ [illegible] ।

३

शक्राज्ञयाथाप्सरसो रसाढ्या ।
सगीतक देवकुमारमिश्रा
मारेभिरे ता पुरतो जिनस्य ॥५४॥युग्मम् ।
का चिद् दृढानद्धदुकूलचोला
सुपीवरश्रोणिविलग्नवेणि ।
तालानुरूप परिनाटयन्ति
चक्रे क्षण चित्रगतानिवेन्द्रान् ॥ ५५ ॥
परिस्खलत्कङ्कणचारुहस्ता
का चित् स्वनीवीं शिथिला सलीलम् ।
दृढा बबन्ध स्मितगौरितास्या
मुद्रामिवानङ्गनरेश्वरस्य ॥ ५६ ॥
कटीतटे न्यस्य कराब्जमेक
चेक्रीयमाणाभिनयान् परेण ।
मणद्रमञ्जीरपदा चचाल
द्रुतं द्रुत का चिदनङ्गतन्त्रा ॥ ५७ ॥
काऽपि स्फुरत्कुण्डलकान्तिनीर-
प्रक्षालितोत्तेजितगण्डभित्ति ।
व्याक्षिप्तचित्त त्रिदश युवान
नृत्यन्तमग्रे स्खलित जहास ॥ ५८ ॥
मुखश्रिया तर्जितचन्द्रबिम्बा
काञ्चीगुणालम्बितनितम्बबिम्बा ।
रम्याङ्गहारा सरलाङ्गयष्टि
र्ननर्त का चित् सुविलासदृष्टि ॥ ५९ ॥

---

२ अमरेण सहेत्यथ ।

तथा च दरा पवमनोप्ता
नवम्न वे रिदुद्ग्वन्त ।
वं भिग चमुसेपनन्दमुपं
न मित् गभीः मृगमजनाम्प ॥ ९० ॥
मम(पुरस्नान्निनि चान्नाञ्ञ
नानाभिपव विधिना विधि॥ ।
रिपाय दवा निन्पु मपा॰
प्रपनि सिद्ध ति न च स्मराप ॥ ९१ ॥
द्वावनानीर्थाधिलतैः मवन्त
अमाभिपवास्तवमवमन।
चतुर्विधा स्वर्गतम समाप्तं
भूमार्थमाम्मानमपरानार्थ ॥ ९२ ॥
पार्थ सदरन दिनदिन दुर्दिन पुण्यानि सागमक
दीर्भान्यं विद्यालि चन्दनि गिष स्मयी सामावर्पति ।
पुण्यं पानि रणाद्धि दुर्गनिमव करात्र मतापति
स्नान तीर्थभूत भूर्त पुरानितो ।वि वि म पूर्वोन्नभव ॥ ९३
बिद्धागणपरिता नापवा निर्मार्णा
जिनवय आविर्भाताविधो स्थापपित्वा ।
विरचितनिजपाप्रव्यतप्रदेशनीय
दलितमवरूपाप करमाद जनाय ॥ ९४ ।

इति श्रीवन्दे...
वाचव अथसर्गविपवकरन सार सर सर्ग ।

सप्तम सर्ग

[illegible] ।
[illegible] ॥ १ ॥
[illegible] गुणाग्निम [illegible] ।
[illegible] ॥ २ ॥
ततः प्रमना राजा [illegible] ।
[illegible] ॥ ३ ॥
समादिश[illegible] शासनशासिन ।
नियोगिन समाहूय [illegible] ॥ ४ ॥
यावद्वान्तपुरीद्वारा[illegible] ।
[illegible] पुष्पाभि [illegible] ॥ ५ ॥
यदस्ति [illegible] ।
मुच्यतामधुना सर्वं तत् युष्माभिर्मदाज्ञया ॥ ६ ॥
पञ्जराम्भोजमस्थास्तून् विहङ्गममुञ्चनान् ।
रवेरिवास्त्रो नृप कुरुतं स्वर्गगामिन ॥ ७ ॥
अमारिघोषणां चापि घोषनायिन्वपत्तन ।
उत्पन्नो मे सुतो यस्मात्कारण सर्वदेहिनाम् ॥८॥
सिञ्चध्व नगर सर्वं सार श्रीखण्डपाङ्किलम ।
पञ्चवर्णैस्तथा पुष्पैर्दन्तुर नृपधूसरम् ॥ ९ ॥
इत्यादि शासन राज्ञ प्रतिश्रुत्य नियोगिन ।
मुदिता निर्ययु सौधात् काननादिव हस्तिन ॥१०॥
तत्क्षणादेव ते सर्वमकार्पुर्नृपशासनम् ।
वचसा भूभुजा सिद्धिर्मनसव दिवौकसाम् ॥११॥

तत्र सूर्यपुर रेजे वृत्यत्तोरणकेतनम् ।
प्रभो पुण्यप्रभावेन दिव खण्डमिव च्युतम् ॥१२॥
वर्भौ राज्ञ सभास्थान नानाविच्छित्तिसुन्दरम् ।
प्रभोर्जन्ममहो द्रष्टु सर्विमानमिवागतम् ॥ १३ ॥
स्निग्धयोषिज्जनोद्गीतै वर्त्ते धवलमङ्गलै ।
न श्रूयते परं शब्द कर्णयो पतितोऽपि च ॥१४॥
अनेकै स्वार्थमिच्छद्भिर्विनीपकैवनीपकै ।
राजमार्गस्तदाकीर्ण स्वर्गैरिव कल्पद्रुम ॥ १५ ॥
नृत्यहेतुमयूराणा निष्कृताम्बुदगर्जित ।
तूर्यनादोतिगम्भीरो दिगन्तान् व्यानशे तदा ॥१६॥
अथ कुङ्कुमकर्पूर हरिचन्दनचर्चित ।
सुगन्धिसारताम्बूलरञ्जिताधरपल्लव ॥ १७ ॥
हसच्छुल्कछविस्वच्छवाससीनाशुकावृत ।
हारार्धहारकेयूरमुख्यभूषणभूषित ॥ १८ ॥
पूर्णेन्दुमण्डलाकारच्छत्रशोभितमस्तक ।
वीज्यमानो महेलाभिश्चामरैर्मौक्तिकामरै ॥ १९ ॥
मङ्गल्यपाठकश्रेष्ठै स्तूयमान पदे पदे ।
समस्तमन्त्रिसामन्तपुराहितसमन्वित ॥ २० ॥
राज्यलक्ष्मीसमाश्लिष्ट श्रीदत्तार्हमहीपति ।
सिंहासनमलञ्चक्रे पुरन्दर इवापर ॥ २१ ॥ पञ्चभि कुलकम्
श्रेणिमण्डलभूपालप्रधानपुरस्सर कृतम् ।
प्रणाम जगृहे सोऽथ प्रतिपत्तिपुरस्सरम् ॥ २२ ॥

---

१ याचकसमूहै । २ स्तौमि ।

नर्टैर्नाट्यमथारभे गायनैर्गीतिमुत्तमम् ।
हेलीसक कुम्हीभिर्वन्दिभिर्विरुदावली ॥ २३ ॥
तत्र भवत्प्रदीपस्य कौशिका भुवनत्रयी ।
पतङ्गोऽभूत् पतङ्गस्तु दशा च त्रिदशालय ॥२४॥
विध्याप्यतेऽम्भसा नहि सूर्याऽन्देन पिधीयते ।
न केनाऽपि पर राजन् ! त्वत्तेज परिहीयत ॥२५॥
या सौभाग्यवत्पासु सुखाम्बरदारिनायिका ।
क्रुद्धे त्वयीश ! ता शैलशिलापट्टेषु शेरते ॥ २६ ॥
रणराणा महीनाथ ! चन्द्रहास विरोरयत ।
रिपुग्रयने स्वस्तान्यम्यत्रर्यावरिवारिभि ॥२७॥
भ्राम्यन्ती बहुशो देशान् गेन्तीभरमूर्धनि ।
आसमुद्र विनाथाम नवाज्ञा भीष्मसूरिव ॥ २८ ॥
तव स्पार्शोद्भता भूप ! मणिना गुणनादिताः ।
भवन विजयारम्भ भत्या न समराभिरे ॥ २० ॥
शुभ्राणि नाथेन कानि हीयत गीतगिरा ।
न पुनर्नाथ ! कुत्रापि गत्वानि पर्यहीयत ॥३०॥
मृष्यत राजन ! महीपेना प्रथयत्र प्रायमुत्तमम् ।
प्रजामनदमराल ! त्वं भीत शरणं नमम ॥ ३१ ॥
त्व वा नमनाहीना कानि धनाग्रणारश्यणाम ।
स शृणार महीजाने कणामनन्यागावाय ॥३२॥
तया च पुण्याथमाधनायाना धनार्क्ष ।

[illegible]

दान यमा-र्णवावास-कुवराणा यशोभरै ॥ ३३ ॥
मार्थनामर्थिनामर्थ साफल्य लम्भयन् नृप ।
द्वादशार्हों यथादृष्टे सूनोर्जन्ममहोत्सवम् ॥३४॥

अथामन्त्र्य निजावास राजा यादवपुङ्गवान् ।
भोजं भोज यथायुक्ति सचकार सगौरवम् ॥ ३५ ॥
गर्भस्थिते जगन्नाथे जननीत्री यदैक्षत ।
रिष्टरत्नमय स्वप्न चक्रनेमि विभास्वरम् ॥ ३६ ॥
तत स्वप्नानुसारेण प्राग् नन्यपश्चिमादिवत् ।
अरिष्टनेमिरित्याख्या चक्रतु पितरौ प्रभो ॥ ३७ ॥
यदुकुलकमलार्कश्चन्द्रशाला तरा
विविधविबुधधात्रीमातृभिर्लाल्यमान ।
ससलिलवनभूमौ मालिकं पाल्यमान
शुभतरुरिव लग्नो वर्धितु विश्वनाथ ॥ ३८ ॥

इति श्रीकीर्तिराजोपाध्यायविरचिते श्रीनेमिजिनचरिते महाकाव्ये भगव
ज्जन्मोत्सववर्णनो नाम सप्तम सर्गः

१ अणवावास –वरुण । २ व्याप्तौ द्वितीया

अष्टम सर्ग

अथ सम पितृव घुमनोरथं
　प्रवट्टे भगवान् पितृसद्मनि ।
अभिमताप्यकृतामसुखैर्गुणै
　सुरगिराविव बालसुरद्रुम ॥ १ ॥
मरकतास्मदलैरिव निर्मित
　परिनिबद्धमिवाञ्जनपुद्गलै ।
अभिनवाम्बुधरैरिव वेष्टित
　प्रभुवपु फलिनीद्युति दिद्युते ॥ २ ॥
सरसिज परिहाय समाश्रयन्
　भगवतश्चरणाम्बुरुह श्रिय ।
परिचिते ननु सत्यपि सुन्दरे
　किल जनोऽभिनवे रमतेऽखिल ॥ ३ ॥
अतिकठोरतया परिय पुन-
　र्भुजगराजवपुर्विपत्तया ।
न हि यथातुपमाविषय प्रभा
　सरल्या शुभयोर्भुजदण्डया ॥ ४ ॥
परमसाम्यगुणो जनदृक्सुखाऽ
　तिशुचि भागस्तानमालन ।
इव मरीचिसमुच्चय उज्ज्वल
　सकलशीतरदीधितिमण्डलम् ॥ ५ ॥
दमसुधारसवीचिपरिप्लुत

१ फलिनी प्रियङ्गु ।

रुचिराणिमाञ्जनामिश्रितनारके ।
परितिरस्कृतपङ्कजसम्पदी
भगवतो नयन स्म विराजत ॥ ६ ॥
हरिसुतैर्यदुराजकुमारकै
सह समानवयोभिरनिन्दित ।
जिनपति मचिरेल्ल विमाहयन्
शुभवने भवनेऽपि च नागरान् ॥ ७ ॥
समतिक्रम्य शनैरथ शैशव
समुपलभ्य विभुर्नवयौवनम् ।
परिपुपोष वपु' सुभगाकृति
गमगता जगनो नयनामृतम् ॥ ८ ॥
किमुत पालयितु भुवमागत
सुरपति किमु वा मदनोऽङ्गवान् ।
अयमभूदिति वीक्ष्य जिनेश्वर
जनतया नतया हृदि तर्कितम् ॥ ९ ॥
अभवदस्य परार्थफला गुणो
निपुणता जगत मतिबोधकृत ।
अभिमना विभूताऽखिल्यागिना
सुमनना जननापहर्ता क्षमा ॥ १० ॥
अभिनव वय ऋद्धिरनुत्तरा
परमरूपकला मभूता कृता ।
परमभूद् न विशारद मना
प्रभवना भवनापायमाचिन ॥ ११ ॥

[1] जनना – जनाना समूह ।

जगति ते स्तवनीयपदाम्बुजा
वयसि ये तरुणेऽप्यविकारिणः ।
रयहृता सरिता न पतन्ति केऽ-
पि सरला' सरला विरला द्रुमा ॥ १२ ॥
अथ निषेवितुमेनमनेनस
विहितसौवतरप्रसरोऽपदः ।
ऋतुगणः प्रगुणीकृतसम्पदु-
च्चयततोऽयततोऽयशालिनम् ॥ १३ ॥
अपरयन् क्रमतः शिशिरश्रियं
मलयमारुतपल्लविताङ्घ्रिपः ।
ऋतुपतिः सुरभिर्विपिनावना-
ववततार ततारवकोकिलः ॥ १४ ॥
विविधपल्लवपुष्पफलाकुला
श्रुतिसुखो मदनोऽजनकारिता ।
समभवत् सकलाऽपि वनस्थली
सुमनसां मनसां रतिकारिणी ॥ १५ ॥
मधुरमञ्जरिरञ्जितरणद्
भ्रमरराजिरनेकमिलन्त्यता ।
हरति शारदपुष्पितचम्पकं
न मद वा सहकारलता मनः ? ॥ १६ ॥
कुसुमसौरभितस्फामिलनिम्नगा
परिमलद्रुमसन्द्रमणिप्रभः ।
विसर्पयरण्या विपिनालया
स निजं निरवद्यश्रियमाननात् ॥ १७ ॥

१ द्रव्याद्य । २ निष्पापम । ३ रम्याः उदाराः । ४ वसन्त ।

अष्टम सर्ग ।

रघुपितु मुदितामनितिथिक्रियां
पथिरमाह्वयतीव सगौरवम् ।
कुसुमिता फलिताऽम्रवणावली
सुवयसा वयसा कलकूजितैः ॥ १८ ॥

गुपितचूतलतागहनान्तर
सहचरीपरिरम्भणलालसम् ।
शुकमवेक्ष्य मुहुर्मुहुरस्मरन्
न पथिक पथि क स्वकुटुम्बिनीम् ? ॥ १९ ॥

उपवनेषु समीक्ष्य विलासिन
स्वदयितासनिवेशितदोर्लतान ।
विरहिणो लुलुठु स्मरतरुभा
भुवि कलाविकला मदनातुरा ॥ २० ॥

वनितयोऽनितया रमण कया
प्यमलया मलयानलयान्त ।
युतलतानवतामरसाऽधिका
न हि मता हिमता विपताऽपि न ॥ २१ ॥

ग्यवने पवनागिरपाम्प
नवनः रत रन्तुमना पग ।
सकरुणा करुणावराये प्रिय
प्रियतमा यतमानमवारयत् ॥ ॥

प्रियकर करिनस्तनकुम्भया
प्रियकर सरसातवपत्र ।
प्रियतमा समवाजयताकुला

१ रमण नता अनिता नया रमणमप्रामयत
रम पङ्कजम । ३ पनिपाणिारत्वथ ।

नवरतां वरतान्तलताग्रहे ॥ २३ ॥
त्यज रुषं भज तोषममुं जनं
निपतितं पदयोरवलोकय ।
इति वदन् प्रणयी परिषस्वजे
मधुरसामुरसान्वितयाऽन्यया ॥ २४ ॥ त्रिभि' कुल

सरसमारतराधरपल्लवं
कमलिनीललनामुखपङ्कजम् ।
अलियुवा पिबति स्म विकस्वरं
सुमधुरं मधुराजितमाननम् ॥ २५ ॥
इव विलोकयितुं सुरभिश्रियं
विकचकुन्दलताकुसुमच्छलात् ।
उडुगणो निखिलः समवातर-
त्परिविहाय विहायं इलातलम् ॥ २६ ॥
रसभृता सरसीषु विरेजिरे
कनकपङ्कजकोशसमुच्चया ।
स्नपयितुं जलदेवतया स्मरं
सकलसा कलसा इव सज्जिताः ॥ २७ ॥
उपवने भवनेऽपि मधूत्सवं
प्रियसखा नवपल्लवशेखराः ।
अनुबभूवुरनारतमङ्गना
ललनदोलनदाग्रहजं सुखम् ॥ २८ ॥
विरचयन् लघिमानमलं निशा
प्रकरभावमियाय महीतले ।
तपः ऋतुस्तिरयन् निजसम्पदा

१ आकाशम् । २ सकला सा—लक्ष्मीयत्र ते । ३ कुम्भा ।

समधुना मधुना जनितां श्रियम् ॥ २९ ॥
अविकलानि फलानि महीरुहां
परिपपाच नप तपनांशुभि ।
यच्चयाननलैरिव कुम्भकृत्
शिबिरान् पत रागमनोहरान् [1] ॥ ३० ॥
सुरभिपङ्कजराजिपतद्रज
कणकरम्बितवारिजलाशय ।
युवजन प्रपिबन्तपे रसा
दयितया वलयान्वितहस्तया ॥ ३१ ॥
प्रियतमाधरबिम्बमिव प्रियो
मधुकरा लिलिहुर्मधुरं तपे ।
विकचपाटलपुष्पकदम्बकं
नवमरन्दभरं दधदुज्ज्वलम् ॥ ३२ ॥
अजनि किं न तपेऽभ्यगदुत्कट
प्रखरदिवाकरतप्तरजश्चय ।
ज्वलितवह्निकणभ्रमिताऽनिल
चुतपलाशपलाशमुखा द्रुमा ॥ ३३ ॥
जलमुचां पटलैर्जलवर्षिभि
जनितमुष्णरुचां ग्लपयन् बलम् ।
अथ समाविरभूज्जलदागमो
नवकदम्बकदम्बधराधर ॥ ३४ ॥
स्थितमणीबकपक्षसरङ्गाभ
दिगवलावलनानि विभूषयन् ।
अलिकुलं मधुलालसमादधत्

---

१ चरण । २ नवयौवनयादव बलय कङ्कणम्

म्लानो हिमवग सपगात्यात् ॥ ४७ ॥
उरगर्गा शनकैरिह माघ
दिनगण मन्दगा ग्लानिगम् ।
मधुपि न तुषारसमङ्गतो-
नुममन गुजनरणा इव ॥ ४८ ॥
मन्दाग हिमागिर्निजनो
मुक्ताफलमाल्यं मनुज्ज्वलाम् ।
भज दहन महाक
शाते हिमभयादभयेन् सुखी ॥ ४९ ॥
इह मधुभिर्विरहितात्मनामना
वनशीतितमधुरकामपारक ।
हिमपातदग्धजलजातकानन
शिशिरो यथा शिशिर गुणैस्थ ॥ ५० ॥
भृङ्गा स्फुरत्काञ्चनपद्मषण्डे
स्वैरं पपुर्यं सुरभौ मरन्दम् ।
माघे करीषेषु चरन्ति तेऽपि
गतिर्विधातुर्विषमेति शङ्के ॥ ५१ ॥
मलयजादिविलेपननीरजः
नयनमाल्यविधावकृतादरा ।
हिमबलेन तथाप्यहरस्तरा
युवतयो बत योगिमनाम्यपि ॥ ५२ ॥
समकेतकचम्पककुन्दलता
जलजातवने हिमपातहते ।
भ्रमरी विचचार मरीपवन
सकलोऽप्युदित श्रयतीह जन ॥ ५३ ॥

स गुणा मुखप्र वि विकमता
   स स स स सदय विपगान विद्धु ।
रुगर्वानिःश्वसत् विविनाशर
   विरसानि वर्गाणि वगा नि विमु [1] ॥ ५४ ॥
अदागन्तं विपदामदंदार
   मापुरन दन पर जगता मर्षाण ।
स्वपय गत् तन विगतमनार्ष
   र्तागमरागविद मागवाम्म ॥ ५५ ॥
स्वरम मायाभ्यान्तम रुमनाम
   माम दर्प वीरय नागपणय ।
आनन्दनै पाणिना स्वयंना
   गृहणाव मार्गारिध पवित्रम् ॥ ५६ ॥
विजन महर्षाणिपङ्कगथा
   दिमविष्टाभिपाणद् स यदव ।
स्मुमाप विश्वगणमुजाना
   पवित्रानिपुमत्तामदात्मनाभाम् ॥ ५७ ॥
मधः पमालाम्बुधिनाम्भीरं
   गम्पापयतं युगपद् निगन्मान ।
स्वम्पूर्व धीरमणस्य पना
   भयपु बुध नमसंस्तुतपु ॥ ५८ ॥
सार्णास्वां गदस्मप्पगाय
   पामभवप भगिनाम्नार्थ
विभ्रमप नाम्मय गजन
   मराणव पार्श्मिव सपात्पम् ॥ ५९ ॥

---

[1] नराणि नि नु ।

पयान्नां परिहूयमाना
 मधुरवाला अभिनवंगताम् ।
ध्माता जिनेन्द्रेण स पाञ्चजन्यो
ध्वनि ममर्जेव हता मृग्द्र ॥ ६० ॥ त्रिभि कुलकम्

चलितेन मुरारिणा तता
 विपुल नायकम पृथुगुना ।
जगदे भगवान् स सस्मित
 मम बाहु नमयेति बान्धव ॥ ६१ ॥

हरिभुजं भगवानथ लीलया
 कमलनालमिवानतिमानयत् ।
भवति तावदिभस्य करो दृढ
 स्पृशति यावदमु न मृगाधिप ॥६२ ॥

अविलम्ब्य चतुर्भुजोऽथ दीर्घा
 भुजवल्लीं भुवनैकनायकस्य ।
नमनाशम आसदत् सुपर्व-
 द्रुमशाखाश्रितवानरस्य शोभाम् ॥ ६३ ॥

सकलराज्यमिद कमलापते !
 कुरु यथेष्टमशङ्कमनाकुलः ।
अलमपि स्पृहयालुरहं न तद्
 निजगदे प्रभुणेति कृपाकेपि ॥ ६४ ॥

लक्ष्मीलावण्यलीलाकुलमृदुललनाश्लेषमुक्ताभिलाषो
मन्वानस्तुच्छमेतद् विषयरससुख तत्त्वतो दु खरूपम् ।
भुञ्जानो शानतोपमशमरतिसुख शाश्वतानन्दहेतु
तस्थावित्थ जिनेशो निजपितृसदने यौवनस्थोऽपि सुस्थ ॥ ६५ ॥

इति श्रीकीर्तिराजोपाध्यायविरचिते श्रीनेमिजिनचरिते महाकाव्ये
षड्तुवर्णनो नामाष्टम सर्ग

---

१ शङ्ख । २ कृष्ण ।

नवम सर्गः

विभुं विभाव्य भोगार्हमपत्यस्नेहमोहिनी ।
प्रोचतुः पितरावेवं कैटभारातिमन्यदा ॥ १ ॥
तथा विधीयतां वत्स ! यथा नेमिकुमारक ।
गृह्णात्येव वधूपाणिं सर्वेऽत्र भोगसम्पदः ॥ २ ॥
तदर्थमथ पत्नीभ्यः सर्वाभ्यो हरिरादिशत् ।
ईदृशेषु हि कार्येषु प्रायस्तासां प्रवीणता ॥ ३ ॥
सत्यभामादयोऽप्येयुर्देवकीसूनुवल्लभाः ।
नेमिं व्यजिज्ञपन्नेवं स्नेहसारं पदावितभि ॥ ४ ॥
नेमे ! रम्या गच्छत्येषा यौवनश्रीः क्षणे क्षणे ।
निशाक्षये यथा चन्द्रबिम्बदीधितिमण्डलीम् ॥ ५ ॥
तद् भो भोगानभुञ्जानः पावनं यौवनं मद ।
किं मुधा गमयस्येव तद् वनस्यातपवत् ? ॥ ६ ॥
विश्वातिशायि ते रूपं सौभाग्यं विश्ववल्लभम् ।
चातुर्यं वचनातीतं लावण्यमुपमातिगम् ॥ ७ ॥
प्रार्थनीयं प्रभुत्वं ते गीर्वाणस्वामिनामपि ।
महिमा तावको नेमे ! द्वान्धामप्यगोचरः ॥ ८ ॥
बहुना किं कुमारेन्द्र ! जगदाह्लादकारक ।
त्वमाश्रिता गुणैः सर्वैर्नभश्चन्द्र इवोडुभिः ॥ ९ ॥ त्रिभिः कुलकम्
परैश्वर्यसौन्दर्यरूपमुख्या गुणा नृणाम् ।
कान्तं कान्तां न शोभन्ते निशां विना सुधामवत् ॥ १० ॥
तद् देव ! श्रेयां मुग्ध रतिविभ्रमविधायिनीम् ।
परं यौवनहंसस्य द्राग् गृहाण विचक्षण ! ॥ ११ ॥

विवाहय कुमारेन्द्र ! बालाश्चञ्चल्लोचनाः ।
भुङ्क्ष्व भोगान् समं ताभिरप्सराभिरिवामरः ॥ १२ ॥
रूपसौन्दर्यसम्पन्नां शीलालङ्कारधारिणीम् ।
शरल्लावण्यपीयूषमान्द्यपीनपयोधराम् ॥ १३ ॥
हेमाब्जगर्भगौराङ्गीं मृगाक्षीं कुलबालिकाम् ।
ये नोपभुञ्जते नूनं वेधसा वञ्चिता हि ते ॥ १४ ॥ युग्मम्
संसारे सारभूतो यः किलायं प्रमदाजनः ।
सोऽसारश्चेत्तवाभाति गर्दभस्यगणोपमः ॥ १५ ॥
एवं तर्हि वयं नेमे ! न विद्मस्तावकीं धियम् ।
अथवा वर्तसे नूनं सिद्धिश्रीसङ्गमोत्सुकः ॥ १६ ॥ युग्मम्
सौख्यमेवोपभोक्तव्यं मोक्षेऽपि ननु यादव ! ।
लभ्यते चेत् तदत्रैव तत्किं क्षूणं यदानन ! ॥ १७ ॥
श्रुत्वेति भ्रातृजायानां विवेकविकला गिरः ।
किञ्चिद्विहस्य विश्वेशो निपुणं भाषितानिति ॥१८॥
अये ! तत्त्वं न जानीथ वराक्यो मुग्धबुद्धयः ।
कुत्र तत्त्वावबोधो वा रागान्धानां शरीरिणाम् ॥ १९ ॥
अज्ञातपरमार्थो हि म्लानि रेणयिकं सुखम् ।
पश्य निम्बफलं मिष्टं वयस्यन्ष्ट्रप्रियालुकः ॥ २० ॥
यत्किञ्चिद् येन या दृष्टं स तदेव प्रशंसति ।
निम्बमेव यतो मिष्टं मन्यते करभाङ्गना ॥ २१ ॥
मान्य सर्वोदशा सत्र सर मर्पि यणत्माल्क ।
वरं रणयिक मोक्ष सर निगानन्ज सुखम् ॥ २२ ॥
नापयणाविभवापि सुगयागनया स्त्रि ।
स्यात् महान विपर्यास्ति गाम्भुर्दी भीग्यागिर ॥ २३ ॥
हित धर्मापर हिन्सा मृगा रामज्वरगादता ।

मुखमिप्रमपथ्य तु भवन्त ...वर्नीपरम् ॥ २४ ॥
आत्मा तापयितु नैव नयौ वैपयिक मुख ।
सन्निरिव पाथाधि काष्ठैरिव धनञ्जय ॥ २५ ॥
अनन्तमभय सौम्य मुक्ताना मद्मसमनि ।
ज्योतिस्वरूप एवाय निष्ठ्या मा सनातन ॥ २६ ॥
अत पर न वक्तव्य युष्माभिर्मिथ पुन ।
अराध्य शिष्टस्य ग्रामणजनतारित ॥ २७ ॥
स्वभाव म न जानीथ यमात्यापि सम्मित ।
पाथोजस्य यथाऽस्माद् भवत महापिता भवि॥ २८ ॥
मजीरत्य समस्तास्ता निमन्यति सभावना ।
एव सभापिर भूय सत्याभि सत्याविरभि ॥ २९ ॥
श्रीनम ! नरवीर ! जगत्पूज्य ' जिनेश्वर ' ।
यदुक्त भवता सर्व सत्य स्वतु ताश्विरम् ॥ ३० ॥
जानीमश्च वय पूज्य ' यत्त विषयान्तर ।
मानस प्रतिभासन्ते नि स्पाम्मुपगतावन ॥ ३१ ॥
पर स्वपिनरा ... या ...
युष्मा...रायण ... ॥ ... ॥
...
...
...
...
...
...
...

प्रीणयत्यधिकं सोमवान् कृतवति कुमुदाकरान् ॥ ३६ ॥
तथा त्वमपि विश्वेश ! जगदाल्हादकारकः ।
अतो विशेषतो वर्गं स्व प्रीणयितुमर्हसि ॥ ३७ ॥ युग्मम्
किं वा भूयो वयं वच्मस्त्रिकालज्ञानवान् स्वयम् ।
भगवानेव जानीते लोकलोकोत्तरस्थितिम् ॥ ३८ ॥
अत्रान्तरे शिवाभ्येत्य बाहौ धृत्वा जगत्प्रभुम् ।
प्रोवाचेति वलि यामि कुमार ! तव नेत्रयो ॥ ३९ ॥
वत्स ! प्रसद्यता सद्यो विवाह प्रतिपद्यताम् ।
पूर्यन्तां नरकोटीर ! पितॄणा हि मनोरथाः ॥ ४० ॥
निस्स्पृहोऽपि जगन्नाथोऽथ पित्रोरुपरोधत ।
प्रपेदे तद्वचः किञ्चिदलङ्घ्यवचनौ हि तौ ॥ ४२ ॥
तत प्रमुदिता सर्वे यादवा सह बन्धुभि ।
विशेषेण शिवा देवी समुद्रविजयस्तथा ॥ ४२ ॥
इतश्चाम्भोजतुल्याक्षो भोजराजाङ्गभूरभूत् ।
उग्रसेनो महीजानिरुग्रसेनासमन्वित ॥ ४३ ॥
प्रतापयशसी येन शत्रूणां रणपर्वणि ।
प्रस्यत परमस्थाम्ना चन्द्रार्काविव राहुणा ॥ ४४ ॥
करकृतकरवालाय प्रसाय यस्मै रणास्थिताय ।
किल करवाला करवालान वितरन्ति रिपुभूपाला ॥४५॥
प्रात सामन्तभूपालैरुपनीतवारणा ।
सार्द्रमदजलैर्यस्य सिञ्चत्यास्थानमण्डपम् ॥ ४६ ॥
आधारो हीनलोकानां शरण्य शरणार्थिनाम् ।
यो निधिर्गुणरत्नानामागम कीर्तिविरम्भाम ॥ ४७ ॥
यस्यो लक्ष्मीसरस्वत्योरालान सत्त्वहस्तिन ।

१ करवाल असि । २ दण्ड-युमाधिका ।

मन्दपो नीतिवल्लीना य स्तम्भ कुलसद्मनाम् ॥ ४८ ॥
राजीमतीति नाम्नासीत् फुल्लराजीवलोचना ।
दुहिता तस्य भूपस्य जयन्तीव दिवस्पत ॥ ४९ ॥
करण्डी शीलरत्नस्य वापी लावण्यमाम्भस ।
वल्ली सौभाग्यकन्दस्य याऽवधी रूपसम्पदाम् ॥ ५० ॥
निष्कलङ्केन्दुलेखेव या मृदङ्गी मृणालवत् ।
स्पृहणीयाऽब्दमालेव हरिणीव सुलोचना ॥ ५१ ॥
यस्या वक्त्रजित शङ्के लाघव प्राप्य चन्द्रमा ।
तूलवद् वायुनोत्क्षिप्तो बम्भ्रमीति नभस्तले ॥ ५२ ॥
शैवालालम्बिरोलम्बविनीलनलिनश्रियम् ।
जह्रे नेत्रयुग यस्य मुग्धस्निग्धकनीनिकम् ॥ ५३ ॥
सलावण्यरसौ यस्या स्तनकुम्भौ स्म राजतः ।
मत्त स्थल समुद्भिद्य कामकन्दाविवोत्थितौ ॥ ५४ ॥
प्रभावूरुयुग यस्या कदलीस्तम्भकोमलम् ।
आलान इव दुर्दान्तमीनकेतनहस्तिन ॥ ५५ ॥
शङ्के यस्या पदद्वन्द्वसौन्दर्यश्रीपराजितम् ।
कमल सवनेऽरण्यमद्यापि भयवर्जितम् ॥ ५६ ॥
यस्या हि रूपसौन्दर्यनिर्जिता नाकिनायिका ।
अन्मयन्ति नो नृणां स्वरूप लज्जिता इव ॥ ५७ ॥
रूपमम्पाधमसमुग्र्वैर्महिम्नागुणै ।
या व्याप्ता विमलै शरदेव द्युमणेव भानुभि ॥ ५८ ॥
तां श्रीनमिकुमाराय कुमारीसुकुमारिकाम् ।
उग्रसेन ययाचत्य सब भूपादवाग्रणी ॥ ५९ ॥
उग्रसेनाप्युवाचैव हर्षविस्मेरलोचन ।
आत्मजिता [illegible] ॥ ६

दशम सर्ग

सर्वीमुखेन्दो मधुरवमेन
वृत्तान्तपीयूषरसं पिबन्ती ।
ततश्चकारीव चकोरनेत्रा
न प्राप तृप्तिं नृपभोजपुत्री ॥ १ ॥
सत्यं ममाग्रे यदि न ब्रवीषि
मातुः पितुस्ते शपथानि तर्हि ।
किं हास्यमेतत् ? किमु सूनृतं वा ?
ब्रूप ! पप्रच्छति मुग्ध सखीं सा ॥ २ ॥
इतः समुद्रा च्युतबालल्क्ष्मणो
चकार विभ्रान्तिमभ्रालमण्डली ।
एषा मनस्या नरलाश्नापरा '
सामस्यनपापयमस्य भूपिना ॥ ३ ॥
उन्मायाशुचिपुद्गलान् पुनयथा सिक्ता मुग धार्ग्ङ
शाणास्तत्र विचित्रचम्पकजपाजा पाम्पुष्पा कग ।
कपूरागुरुधूपधूमपरिम्लानं नभोमण्डलं
मत्ता वान्तजना अमी मन्मन नर्मीभगयास्त्रिपम ४
मावणाश्च मनारमा माणाविना उपाभिमनास्नागन्ना
रम्भास्तम्भमनोहरा मगर्णा उत्तम्ला मन्दला
म ननापन्नमत्र न्नननन्माणिक्यजान न्वन
कद्गास्तत्र विचित्रापत्रकाभिशाश्च गन्वा म जन्ना ५
एषा किं भुवमागता सुरपुरी किं वाथ भ गावना

लङ्का वा किमु काञ्चनी त्रिपथगा यक्षेश्वराणां पुरी ।
आसन्नोपवनोन्नतद्रुमहिमच्छायाश्रितैरुन्मुखै-
रेवं पान्थजनैस्तदा किल हृदि श्रीद्वारिका तर्क्यते ॥ ६ ॥
एते वशमहत्तरा हितकरा शृङ्गारसारा इमा
मुग्धा स्निग्धवधूजना अविकलं गायन्त्यलं मङ्गलम् ।
वर्तन्ते बहुहास्यकौतुकपरा मत्ता कुमारा अमी
द्वारेऽमी निवसन्त्युपायनयुजः सामन्तभूमीभुज ॥ ७ ॥
रङ्गन्नूपुरकिङ्किणीक्वणरणरणन्मञ्जीरसज्जित्क्रमा
एता नर्तनतत्पराः सुनयनास्तिष्ठन्ति वाराङ्गना ।
आयाता नव किन्नरस्वरधरा गन्धर्वसंघास्त्वमी
भेरीमर्दलतालवेणुपणवातोद्यावलीवादका ॥ ८ ॥
नेपथ्यं कलयन्नपूर्वरचनं शोभां परामावहन्
भूपाले परितोऽवितो हरिहयो वृन्दारकौघैरिव ।
बिभ्रन् निर्मलमङ्गरागमतुलं व्यावृत्तरागोऽपि सन्
वीवाहाय जगत्प्रभुर्वररथारूढ मतस्थऽस्य स ॥ ९ ॥
पुण्यान्ध कमला यथा निजपतिं यापा सुशीला यथा
सूत्रार्थं विशदा यथा विवृतयस्त्याग यथा शीतगुम् ।
पुमा कर्म यथा धियश्च हृदयं खोना यथा वृत्तय
सानन्द कुलकोटय किल यदूनामन्वयुस्तं तथा ॥ १० ॥
तदान्यकार्येषु पराङ्मुखाणा
द्रष्टुं जिनेन्द्रं भृशमुत्सुकानाम् ।
पुराङ्गनानां चललोचनानां
बभूवुरित्थं किल चेष्टितानि ॥ ११ ॥
का चिन्नवालक्तकलिप्तपादा

१ इन्द्रियाणाम्

जवाद् गवाक्षं प्रति सञ्चरन्ति ।
अमीजनद् विभ्रममम्बुजानां
छायापदाब्जैर्मणिकुट्टिमेषु ॥ १२ ॥
का चित् कराद्रप्रतिकर्ममह
भयेन हित्वा पतदुत्तरीयम् ।
मञ्जीरवाचालपदारविन्दा
द्रुतं गवाक्षाभिमुखं चचाल ॥ १३ ॥
मुक्ताफलैः स्थूलतरैर्ममङ्घ्रि
पदे पदे भूमिमलंचकार ॥ १४ ॥
कस्याश्च वातायनसंस्थिताया
आस्वादनाय प्रगुणीकृतस्य ।
सचूर्णताम्बूलमतादलस्य
तस्थौ मुखेऽर्धं च करे तथार्धम् ॥ १५ ॥
परा प्रभो रूपमवेक्षमाणा
रसातिरेकादनिमेषदृष्टिः ।
सख्या ह्यनत्या अपि पार्श्वगाया
शुश्राव शब्दं बधिरेव नैव ॥ १६ ॥
काप्यम्बुकुम्भं करपल्लवाभ्यां
मात्कषयन्त्युन्नतकन्धरार्णी ।
आकृष्यतेऽप्यद्रमेव तस्थौ
श्रीणामहो दर्शनकौतुकम् ॥ १७ ॥
पराड्मुखयित्वा नयनाम्बुजानि

१ प्रतिकर्म-मण्डनम् । २ अर्धमुक्ताया

मेकः परस्याञ्जनहेतवेऽथ ।
शलाकया कज्जलमाददाना
शीघ्रं गवाक्षं प्रति निर्जगाम ॥ १८ ॥
का चित् सुवर्णालयजालकान्त-
र्दृष्ट्वा प्रभुं राजपथेऽवतीर्णम् ।
प्रल्हादकं चन्द्रमिवाभ्रमार्गे
संयोज्य पाणी प्रणनाम मूर्ध्ना ॥ १९ ॥
हले ! प्रतीक्षस्व निमेषमेकं
यथाहमप्येमि पिधाय गेहम् ।
इत्थं वदन्तीं स्वसखीमुपेक्ष्य
पीठात् समुत्थाय ददाव का चित् ॥ २० ॥
काभिश्चिदावासगवाक्षभूमौ
मिथः स्वसमर्दवशेन कामम् ।
हारच्युता मौक्तिकरत्नपुञ्जा
मार्गेषु कीर्णा इव पुष्पपुञ्जाः ॥ २१ ॥
भोज्यं सुराणामपि दुर्लभं यत्
स्थाले विशाले परिवेषितं तत् ।
हित्वा परा द्वारमभिप्रतस्थे
चक्षुर्विलोल खलु कामिनीनाम् ॥ २२ ॥
कस्तूरिकाकुङ्कुमपत्रवल्ली
कपोलभित्तौ परिकल्पयन्ती ।
समागताया अपराऽथ हस्तौ
ददार का चित् सहसा गवाक्षम् ॥ २३ ॥
गवाक्षभूमौ स्थितकामिनीनां

दास्या ।

विलोक्य वक्त्राणि तदाननिन्धा ।
सशेरते किं गगनप्रदेशे
सुधाकराणामुदिता सहस्रा ॥ २४ ॥
संश्लाघ्यमानः सुरसुन्दरीभिः
संसेव्यमानो नरदेववर्गैः ।
ततः प्रभुश्छत्रनिवारितोष्मा
भोजस्य गेहं समया जगाम ॥ २५ ॥
अत्रान्तरे राजिमती सखीभि-
रेवं जजल्पे सखि ! पश्य पश्य ।
वरोऽङ्गनानामपि दुर्लभोऽयं
नेमिः समागात् तव भाग्यकृष्टः ॥ २६ ॥
अन्योन्यं दृढपीनस्तननतैः सपत्नयन्त्यो रसा-
देता यान्ति भुजां युवतयस्तन्वन्ति गीतध्वनिम् ।
एते मङ्गलपाठका जयरवं कुर्वन्ति कोलाहलं
श्रूयन्ते बधिरीकृताखिलदिशो वादित्रनादा अमी ॥ २७ ॥
ततो हिमार्तानिव वेपमानान्
निरुद्धदस्यूनिव कातराक्षान् ।
दृष्ट्वा पशून् वाटकवाटकस्थान्
जगाद सूतं जगदेकबन्धुः ॥ २८ ॥
मांसस्य तातस्य च कस्य किं वा
भोजस्य लक्ष्मीरमणस्य वा प्रिय ।
किञ्चिद् वराकैरपराद्धमेभि-
रुद्धा यदेवं वद सारथे ! ते ॥ २९ ॥
किञ्चिन्न कस्याप्यपराद्धमेभि-

सगौरव भोजनगौरव भो
वचो जगादेति स दक्षिणस्य ॥ ३० ॥
उचेऽथ नाथ शृणु सारथे ! भो
गृह्णन्त्यदो भोजनगौरव ये ।
तेऽधोगतौ गौरवमाप्नुवन्ति
तेषां च नो गौ रवमातनोति ॥ ३१ ॥
ततश्च मोक्ष पशवोऽपि मङ्क्षु
विश्वैकवन्द्यो परमप्रसादात् ।
आसादयामासुरमी समस्ता-
स्तथाविधाना महिमा ह्यचिन्त्य ॥ ३२ ॥
सूतो रथ स्वामिनिदेशतोऽथ
निवर्तयामास विवाहगेहात् ।
यथा गुरुज्ञानबलेन मङ्क्षु
दुर्ध्यानतो योगिमनो मन स्वम् ॥ ३३ ॥
दृष्ट्वाऽथ नेमि विनिवर्तमान
किमेतदित्याकुलित वदन्त ।
तम न्वधावन् स्वजना समस्ता
त्रस्ता कुरङ्गा इव यूथनाथम् ॥ ३४ ॥
वाग्भि सुधाचन्दनशीतलाभि
प्राबोधयत् तानिति नेमिनाथ ।
पयोनिधि कैरवकाननानि
रात्रौ यथा केरविर्णाविराना ॥ ३५ ॥
मा मभृशु न ननु धर्मनाथ
इन्दुर्मतीनां युगपद् ग्रयार्थै ।

१ गौ स्वग ।

तयोश्च कारणवशौ प्रसिद्धा
चेव स्थिते किं विदुषा विधेयम् ॥ ३६ ॥
दयैव कार्या सुखकाङ्क्षिणाऽत्र
स्यात् सापि सर्वाङ्गिसुरक्षणेन ।
तदिच्छताऽऽरम्भमहालिशेन
सङ्ग समस्त परिहाय एव ॥ ३७ ॥
अत्रान्तरे भास्वरकायकान्ति
मद्योतिताशेषदिगन्तभागे ।
अस्तोकलाकान्तिकदेवलोके-
र्विहस्त इश स्तुतिपूर्वमेवम् ॥ ३८ ॥
तुभ्य नमो नम्रसुरासुराय
तुभ्य नमो मन्मथनिर्जिताय ।
तुभ्य नम स्मेरमुखाम्बुजाय
तुभ्य नम सर्वजगद्धिताय ॥ ३९ ॥
आकार एवैष तव प्रतीश १
निर्दोषभाव वदति प्रकाशम् ।
स्वरूपमावेदयतीह पूर्व
बाह्यैव चेष्टा किल सज्जनस्य ॥ ४० ॥
दशमकाशमवणा मदीपवद्
एह एह तीर्थकरा सहस्रश ।
एवस्त्वमवासि सहस्रर्श्यव
द्विधावमार्ग जिनराज १ बवन्म् ॥ ४
प्रसिद्ध सप परमार्थवेद १
प्रवर्तयतो नियन्थ्यमतीथम ।
प्रयान्ति भव्या उपलभ्य दह न

१ हरित द्विना ।

गगास्मिमास्ममुद्रागम ॥ ४२ ॥

अथ प्रभुं शासितकामनमुर्वी
 मदनगामाम यगन्मुर्णाम् ।
श्रीपुरङ्गारकर्णनजात
 प्रमाणतां मन्त्रि यथास्य ॥ ४३ ॥

स्निग्धां स्निग्धां नृपभाजपुत्रीं
 माम्राज्यसम्भर्मा स्वजनं च हित्वा ।
पितॄननुज्ञाप्य च माननीयान्
 बभूव दीक्षाभिमुखोऽथ नेमि ॥ ४४ ॥

इत शचीपीनकुचान्तकोशा-
 लिना दधान कुलिशं करेण ।
ज्वलत्प्रभामण्डलकुण्डलाभ्यां
 सम्पादितापूर्वकपोलशोभ. ॥ ४५ ॥

चलत्पताकोल्वणकिङ्किणीध्व
 निनादवाचालविमानसस्थ ।
विज्ञाय दीक्षासमय सुरेन्द्र
 सुरै सहागत्य ननाम नेमिम् ॥ ४६ ॥ युग्मम्

जलैर्विशुद्धैरभिषिच्य पूर्वं
 विलिप्य दीव्यैर्घुसृणैस्ततश्च ।
प्रधानवस्त्राभरणैर्जिनेन्द्रं
 विभूषयन्ति स्म सुरा नराश्च ॥ ४७ ॥

नेमिस्तदा निर्मलरत्नमाला
 मुक्तालतामण्डितकण्ठपीठ ।
जात्यास्मगर्भाभविभो बभासे
 धृतेन्द्रकोदण्ड इवाम्बुवाह ॥ ४८ ॥

सुरासुरेन्द्रैर्नायकैश्च
विधीयमाने परमोत्सवेऽथ ।
माणिक्यमुक्ताफलजालमाला
मनोरमां रत्नमयीं पवित्राम् ॥ ४९ ॥
मोन्द्रनागेन्द्रसुरेन्द्रवृन्दैः
विमानकल्पां सुरमुख्यमानाम् ।
अध्यास्य ताम्रां शिबिकां जिनेन्द्र
श्रीद्वारिकाराजपथे प्रतस्थे ॥ ५० ॥ युग्मम्
पद सहस्रैरभिनन्द्यमान
श्चक्षुः सहस्रैरवलोक्यमानः ।
शिरःसहस्रैरभिवन्द्यमान
श्च सहस्रैरवधार्यमाण ॥ ५१ ॥
संस्तूयमानो नरदेवदेवैः
स्त्रीयमान सुरसुन्दरीभिः ।
व्रतं जिघृक्षुर्भुवनाधिपोऽथ
मायाद्रयन्ताचलचूतवनम् ॥ ५२ ॥ युग्मम्
तत्राशोकतले निवेश्य शिबिकां नेमिस्ततोऽवातरत्
सन्त्यज्याशु च भूषणानि निखिलं निस्सङ्गचूडामणिः ।
सिद्धिश्रीपरिरम्भलाभकरणं सच्चारित्रं पवित्रं
साधं शुद्धकुलैः सहस्रपुरुषैर्दीक्षां प्रपेदे तदा ॥५३॥

इति श्रीकीर्तिराजोपाध्यायविरचिते श्रीनेमिजिनचरिते महाकाव्ये
दीक्षावर्णनो नाम नवमः सर्गः

एकादश सर्ग

अथ भोजनरेन्द्रपुत्रिका
प्रविमुक्ता प्रभुणा तपस्विनी ।
व्यलपद् गलदश्रुलोचना
शिथिलाङ्गा लुठिता महीतले ॥ १ ॥
मयि कोऽयमधीश ! निष्ठुरो
व्यवसायस्तव विश्ववत्सल ! ।
विरहय्य निजां सधर्मिणीं
नह निष्ठुति विहङ्गमा अपि ॥ २ ॥
अपि सम्मुखवीक्षणेन ना
नुगृहीता भवता कदाप्यहम् ।
मयि त[illegible]पनी कृति
[illegible] भवता [illegible] ॥ ३ ॥
[illegible] विहाय मां
[illegible] [illegible] ।
[illegible] पुन पुन [illegible]
न [illegible] ! [illegible] ॥ ४ ॥
[illegible]
ननु [illegible] ।
[illegible]
[illegible] ! ॥ ५ ॥
[illegible]
[illegible] ! ।
[illegible]

मतिहीनां करुणास्पदं सताम् ॥ ६ ॥
सुरपादपवत् समीहितं
जगतः पूरयसि त्वमेव हि ।
निहताशमिमं जनं ततो
विदधीथाः किमिति ? प्रिय ! प्रभो ! ॥ ७ ॥
अपहृत्य मनो मम प्रभो !
न हि गन्तुं तव युज्यते वने ।
परिगृह्य परस्य वस्तु यद्
न हि धीरा प्रविशन्ति गह्वरे ॥ ८ ॥
त्वमेव नियतं स चिन्तितं
हृदि यो ध्यायति पूज्यमात्मनः ।
यदिदं प्रवदन्ति सूरयो
मयि किं तद् व्यभिचारमेष्यति ? ॥ ९ ॥
ननु राजिमती पुराऽप्यहं
मम नेमेश्च विचाल्य आयता[1] ।
घन राजिरपाति वेधसा
नियतं दुर्बलघातको विधिः ॥ १० ॥
अथवा मम दुष्टकर्मणा
फलितं सकलं इव प्रभो ।
विजहाति मरु यन्मनुष्य
स हि शापो मददुर्भग एव ॥ ११ ॥
इति तां घनसारविह्वला
विलपन्तीं तुहिनाभिमानम् ।
निजगाद सखीप्रगल्भ

[1] विचाल्य मध्य आयता आगता ।

स्वजनोङ्के विनिवेश्य वत्सल ॥ १२ ॥
राजीमति ! पुत्रि ! कोविदे !
भव धीरा विजहीहि शोचनम् ।
किं किं न भवेच्छरीरिणा
प्रतिकूले हि विधौ शुभेतरत् ? ॥ १३ ॥
कतरो विधिना न खण्डित ?
कतरोऽभीष्टवियोगमाप न ? ।
सुखितो भुवनेऽत्र क. सदा ?
फलित कस्य समस्तमीहितम् ? ॥ १४ ॥
रुदितेन तनुभृता किल
स्वमनोऽभीष्टमवाप्यते यदि ।
बहुशो विरसं रुदस्तदा
रवणी नैव लभेत यातनाम् ॥ १५ ॥
निपतन् सहसा महीतले
म्रियते मेरुमहीधर कदा ।
न पुनर्भविनां शुभाशुभ
परिणाम. समुपात्तकर्मणाम् ॥ १६ ॥
परिहृत्य दिनत्रपे इव
ध्रुवमेतोऽङ्गिनि सम्पदापदौ ।
तदल विबुध ! शुचाधुना
कुरु धर्म सकलार्थसाधनम् ॥ १७ ॥
नियत सकलार्थसिद्धय
सुकृतादेव भवन्ति देहिनाम् ।
नवपल्लवपुष्पसम्पदो
म्बुसेकादिव नीपभूरुहाम् ॥ १८ ॥

इति सा स्वजनेन बोधिता
  विदुषी शोकमशाम्य दूरत ।
समगायत धर्मतत्परा
  सुखबोध्यो हि विशारदा जन ॥ १० ॥

अथ रागरुषा विवर्जित
  शशिबिम्बोपमसौम्यदर्शन ।
सुरशैलसमानधीरिमा
  परमध्यानमना जिनोऽभवत् ॥ २० ॥

करुणारसवीचिसागर
  परवस्तुग्रहणे पराङ्मुख ।
हितसत्यवचा सुशीलवान्
  मुनिपोऽभूत् समलोष्टकाञ्चन ॥ २१ ॥

परमाग्रतप करोऽभसा
  घनकर्मद्रुचय समुत्खनन् ।
प्रभुमत्तमतङ्गज सुख
  विजहाराचलकाननादिषु ॥ २ ।
उपसर्गपरीषहद्विषा
  वगणय्याथ जिनाधिनायक ।
तप आरभतातिदुःसह
  खलु शुद्धिर्न तपो विनाऽमन ॥ ३
चरणक्षितिपार्श्वनिश्च
  रथ गात्र विपदा विदाम्बरा ।
जिननायकमारणापुरा
  विदध उ ज्ञानमुखकर्मणि ॥ ४ ॥

इदत पारिश्य सर्वता
जिननेमीनमनोमहापुरम् ।
चरणाधिपसैनिकैर्विभो !
सह मामेन कदर्थिता वयम् ॥ २५ ॥
खगणो निखिलो नियन्त्रित
स्मरभार्या बहुशो विडम्बिता ।
महिता नगराधिदेवता
मदमिथ्यात्वभटादिमौलिभि ॥ २६ ॥
बहुना किमधीश ! शत्रुभि
परमध्यानबलेन निर्दयम् ।
रतिकामबलं विलोडित
सुरसंघैरिव मेरुणार्णव ॥ २७ ॥
त्वरित निजवैरिशुद्धये
क्रियता देव ! समुद्यमोऽधुना ।
रिपवस्तरवश्च दुर्धरा
ननु पश्चात् दृढबद्धमूलका ॥ २८ ॥
रिपवश्च गदाश्च येन भो
उदयन्तोऽपि न सर्वथा हता ।
कतिभिर्दिवसैरसशय
स हि तेभ्यो लभत पराभवम् ॥ २९ ॥
अनिहत्य रिपून स्वगर्वतो
गतचिन्तो निवसेत् नृपोऽत्र य ।
सविधे स्वपितीह मदनी
स परिक्षिप्य हविर्हुताशने ॥ ३० ॥
विपर्ययरिति सानिवेदिते

जगद् मोहनरूपं सस्मितम्
विचरन्तु सुखं मृगा अमी।
शते यावदयं मृगाधिप ॥ ३१ ॥
मम नेमिपुरं हि शासत
किल कालं भयपावनं तक ।
तदिदं मयि जीवानि क्षितौ
सति गृह्णाति भगेऽस्य कं पर ॥ ३२ ॥
अथ मोहमहीभुजात्मनो
द्विपता चापि बलं प्रभुत्सुना ।
कुमनाभिधदूतपुङ्गव
महित सयमराजसन्निधौ ॥ ३३ ॥
परितो द्विपतां मनोऽम्बुधौ
जनयन् क्षोभमनुत्तरं ततः ।
चरणादिपपर्षदन्तरे
स विनिन्दति जगौ पटुप्रवाक् ॥ ३४ ॥
मत सदिशतीति माहरा
चरणाधीश्वर ' म मुखन भा ।
त्यज नमिमत पुर मम
व्रज चान्यत्र तवास्तु मङ्गलम ॥ ३५ ॥
त्यजतस्तव नमिमानम
न हि लज्जा काणका पि मदम ।
यदमानि पुराप राजभि
बहुभिर्भृबलन्द्रमणा न ॥ ३६ ॥
अथवा चरणान दुःसह
मद म ३ मदन वन्या व न

पुरतोऽपि पलायनाभिया
तव दिग्या वशवर्तिनी सदा ॥ ३७ ॥
न पुनर्यदि नेमिपत्तन
निजहासि नृतभूप ! सम्प्रति ।
न भविष्यसि तर्हि निश्चित
चरित मे तव सस्तुत सदा ॥ ३८ ॥
परिणामहित वचो मया
स्फुटमाख्यातमिद तवाग्रत ।
अथ यत्र तत्र रोचतेतरा
कुरु तत्समति सयमाधिप ! ॥ ३९ ॥
कुमते वदतीत्यनर्गल
चरणाधीश्वरनेत्रनोदित ।
स्मितपूर्वमभाषत स्फुट
सचिव शुद्धविवेकसज्ञक ॥ ४० ॥
तव दूत ! सुभाषित स्फुट
स्त्वमहो वाग्म्यसि बुद्धिमानसि ।
वचन भवता विनेदृश
ननु वक्तु भुवि वेत्ति क पर ? ॥ ४१ ॥
विनिपात्य रिपून् पर बलात्
प्रगृहीत निजवासहेतव ।
रिपुमोहभयाद् विमुच्यते
कथमस्माभिरिद मन पुरम् ? ॥ ४२ ॥
परिगृह्य तव प्रभोर्बला
दपि दुर्गाणि पुराण्यनकश ।

१ पत्तिनिचम ।

विनाशात्मपुराणि सर्वथा
परिभुक्तेते प्रतभूपाति स्वयम् ॥ ४३ ॥
यदि शक्तिरिहास्ति ते मभा
मतिपृहानु तदा तु तान्यपि ।
परमेष विजेष्निजिदया
कपर्दी भापयते जगज्जनम् ॥ ४४ ॥
अवगच्छति योऽस्य लक्षण
कितवस्याभिपते सखे ! तव ।
सपरिच्छदमेव तत्क्षणात्
सुखमुन्मूलयतीममेव स ॥ ४५ ॥
तव दूत ! पति सखेऽधुना
विनिवार्यो भवता कदाग्रहात् ।
चरणात्कटभ्यपावृते
भविताऽस्य शम्भोऽन्यथा ध्रुवम् ॥ ४६ ॥
इति सयममन्त्रिणोदित
रिपुदूत पुनरब्रवीदिद ।
मम मनसि भासनतरा
परण ! व सपरिच्छद कुर्वा ॥ ४७ ॥
यद्वापि मया हित वचा
ननु युष्मासु बभूव न क्व ।
नन्दिह मन् सममेव च
स हि काया हितन्तना जह ॥ ४८ ॥
क्व स माहतवमग ग्रणा
क्व भवानप न कातराग्रणी ।
विनविन मन्यन्तार ।
न पा स्तनागवन वम्म ४९

मम नाथभटै स्वलीलया
तव भग्ना शतशो यदाश्रया ।
किमिय तव शूरता सखे !
पितसम्रोपगताभवन् तदा ॥ ८० ॥

किमिद तव विस्मृत ? सखे !
यदसौ पूर्वभवेषु नेमिराट् ।
मम भूमिभुजात्मसात्कृत
परिनिर्वाप्य भवन्तमागतम् ॥ ८१ ॥

अपसार्य भव`तमग्रत
तव पात्राणि कदर्थितान्यहो ।
मयका स्वपतिप्रसादत
स्मरसीद स्मरणैकपण्डित ! ॥ ८२ ॥

क्षयमेष्यसि क्षयमाल्पधी-
रवजानन् मम नाथमुत्कटम् ।
प्लवगस्य पराभवो ध्रुव
मृगनाथे मरणैकहेतवे ॥ ८३ ॥

इति वक्तृशमस्य भाषित
भृशमाकर्ण्य चरित्रसैनिका ।
कुपिता कुमत गल ट्ट
क्षिप धृत्वा निरराशयन बहि ॥ ८४ ॥

विहित रिपुभि स्वपराण
स च ग ग्रा नृपमाहपपानि ।
निजगात् समस्तमुद्यतै
व्रतभूपाय मगापयन ॥ ८५ ॥

---

१ तत्रापि मोचय ।

एकादश सर्ग ।

कुपितोऽथ रणाय सोऽयम
स्वभटानाह्वयति स्म मोहराट् ।
धनिन खलु मानशालीनो
विषहन्ते न रिपो पराभवम् ॥ ५६ ॥
परिमील्य ततो मनाद्दृत
बन्मात्मीयमशेषमाहृत ।
चरणान स्म रणोत्सव
मचिरेऽपि प्रचचाल मोहराट् ॥ ५७ ॥
पुरतोऽथ मम द्विषो महा
सुभगानामभिधा गृहाण भा ।
इति पृष्ट उवाच सचम
क्षितिपालेन सुबोधधीसख ॥ ५८ ॥
शृणु नाथ ' तव द्विषो बल
कृमतान्य सुभग महाबल ।
कपर्गविर्थविचष्टित
सकल यन विडम्बित जगत् ॥ ५९ ॥
असुनैव जना प्रतारिता
ननु लिङ्ग प्रणमन्ति क च न ।
अपर मुमुचु वटुस्तव
वपुरचान्ति च कनाप भस्मना ॥ ६० ।
पुरपममगारथाथवा
विषया पञ्च पर महाभग ।
अवमन्य भवन्तमीश्वर
निखिला येजनता विगोप्य ॥ ६१
रिपुमाहयुत कुर्याभिधा

कणतांविपयुतापलक्षण ।
उदित स शिखीव देहिना
न्घु भस्मीकुरुते गुणेन्धनम् ॥ ६२ ॥
परनिन्दनतत्पर पर-
स्तनयोऽस्येव हि माननामक ।
तृणवन् मनुते जगत्त्रय
स्वगुणेष्व समुन्नत सदा ॥ ६३ ॥
मधुरा भुवनमतारिणी
शठता मोहसुता विलोकसे ।
यदपीयमहो निहन्यते
तदपि स्त्रीवधज न पातकम् ॥ ६४ ॥
समुदेति च येन जीवता
क्षिपितोऽपि द्विपतोन्वियस्त्वया ।
त्रिजगत्यपकारकारक
ननु लोभाह्वमवेहि त भटम ॥ ६५ ॥
इह यास्ति विपक्षमध्यगा
विकथका सुभटी चतुर्मुखी ।
अनया बहु खेदिता भटा
स्तव सद्बोधसन्तागमादय ॥ ६६ ॥
प्रतिपक्षमहीभुज पर
प्रतिरूपो विधिरद्य वर्तते ।
करमध्यग एव तेन त
विजया नाथ ' न चात्र सशय ॥ ६७ ॥
वदतीति सुबोधमन्त्रिणि
स्फुटमेव तुमुल समुत्थित ।

त्वरित मगुर्णाभवन्तु भो
सुभटा ' गतुचमू समागमत् ॥ ६८ ॥
मुदिता चरणेशसैनिका
जगृहुर्वेध तनश्च सायमा ।
प्रथम वृद्धा प्रगुप्यत
मन आगामि शुभाशुभ वदा ॥ ६९ ॥
अवलोक्य पुरो द्विपा यत्
मम भावी विजयोऽधुना न वा ।
इति मोहमहीभजोऽन्वितो
गणक स्माह मनोभिधम्न्दा ॥ ७० ॥
गहन ननु दैवचेष्टित
न हि सम्यक् तन्निरूत्वरायत ।
शकुना न शुभा भवन्ति भो
विजयस्तेन तवाद्य दुर्लभ ॥ ७१ ॥
अथ सस्मितमाह मोहराट्
भवन्तितमन्त्र गणकश्चवायुप ' ।
यदि मेरुर्पानिधि तरेत्
न भवेत् तदपि मे पराजय ॥ ७२ ॥
गणयन्तृणवद्रिपून् मदात्
कुपितो मोहमहीपतिस्तत ।
समराय समुत्थितो रयात्
सह रागाभिधनन्दनादिभि ॥ ७३ ॥
उपसर्गगमा पुरस्सृता
मदहास्याभिधया प्रमोदिता ।
स्मिता विषमा महारथा

अभिमानादिभटाश्च मज्जिता ॥ ७४ ॥
क्षुभिताम्बुधिसन्निभं ततः
प्रबलं मोहबलं सुदुस्सहम् ।
अवलोक्य चरित्रभूभुजः
परिलग्ना सुभटाः प्रकम्पितुम् ॥ ७५ ॥
उदिता बलशालिना ततः
सुभटास्तत्त्वविमर्शमन्त्रिणा ।
मा भैष्ट भवेत सुस्थिता
ननु धीरैः क्रियते द्विषज्जयः ॥ ७६ ॥
विकलाङ्गधरोऽपि तापन
यमवप्तारमपि प्रभापतिम् ।
ग्रसते ननु सिंहिकासुतो
नियतं सत्त्ववशा हि सिद्धयः ॥ ७७ ॥
महिनस्ति यथा मृगाधिपो
ध्रुवमेकोऽपि शतानि हस्तिनाम् ।
न तथा यदि मोहसैनिकान्
निखिलान् हन्मि न तर्हि पूरुषः ॥ ७८ ॥
रणतूर्यरवे समुत्थित
भटहक्कापरिगर्जितऽम्बरे ।
उभयोर्बलयोः परस्परं
परिलग्नोऽथ विभीषणो रणः ॥ ७९ ॥
बलयोरितरेतरं तया
जयभङ्गौ बहुशो वितन्वता ।
त्वरितं त्वरितं खगीव सा
जयलक्ष्मीर्भ्रमति स्म मध्यगा ॥ ८० ॥

घणशरभैर्दैत्योत्करै
  कुपितैर्बह्माभिदाद्ययष्टिभि ।
सविस्तारितमस्तकं स्मर
  सह पन्थाथ पपात निस्सह ॥ ८१ ॥
मणिधानभटेन जिष्णुना
  शुभलेश्यागम्या गरिष्ठया ।
यदेव परिचूर्णितास्तत
  क्षणतो मोहमहीपतेर्भग ॥ ८२ ॥
मम वा चरणाधिपस्य वा
  मन्योऽस्येति विनिश्चयस्तत ।
समराय समुत्थित स्वय
  नृपमोह सह लोभसैनिकै ॥ ८३ ॥
विशदाध्यवसायमुद्गरै
  र्धैर्यवान् संयमभूपतिस्तत ।
स्यतोऽभिसरन्तमेव त
  सहसाऽऽहत्य चकार खण्डश ॥ ८४ ॥
मश्राध्यमानोऽथ नगमरन्द्रै
  श्चारित्रराज शुमगर्भिपर्वम् ।
स्तसैन्ययुक्त परमास्तवेन
  विवेश नेमीश्वररामशान्याम ॥ ८ ॥
श्रीमन्ममरथ निरुपम वचमज्ञानदूर्गा
निर्व्यायाने समुल्लसतो पालितसंभवण ।
प्राकाम्यार्थी सततमाश्रितो धर्मभावेन जीवा
नि ५ हमामल्वपल्वव दुष्पत वीत्तम ष ॥ ८६ ॥
इति श्रीवीरिराजोपाध्यायविरचित श्रीनमिजिनचरित महाकाव्ये
  मोहमदमदमुदमर्दना नाम एकादश सर्ग ।

द्वादश सर्ग

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ १ ॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ २ ॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ३ ॥

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ४ ।

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

मधुताक्षि ! केतकतरुर्विलोक्यताम् ॥ ६ ॥
शिशिरा परोपकृतिहेतवे सदा
दधतोऽपि जीवनमनाविलं बहु ।
विदितास्तथापि च जडाशया अमी
सुकृतैर्यशो नियतमाप्यते प्रिये ! ॥ ७ ॥
शुकशारिकाद्विकपिकादिपक्षित
परिरक्ष्यमाणमभितः कृषीवलैः ।
प्रसमीक्ष्यतां स्वफलभारभङ्गुर
परिपक्वशालि वनमायतेक्षिणि ! ॥ ८ ॥
पवमानचञ्चलदलं जलाशये
रवितेजसा स्फुटदिदं पयोरुहम् ।
परिगृह्यते यत मया तवाननात्
कमलाक्षि ! निष्पदिर कम्पततराम् ॥ ९ ॥
गुडशर्कराजनक इक्षुदण्डक
परम रसं वहति यद्यपि प्रिये ! ।
अधरस्तथापि च तवाधरादसा
वपि भूषणाद् भवति नीरसो यत ॥ १० ॥
कलगीतिनादरसरङ्गवर्तिनो
हरिणा अमी हरिणलोचने ! वने ।
सह कामिनीभिरमुं पर्णान्त ह
परिपीनतानपरिणाम्ना इव ॥ ११ ॥
अपहाय भाजननया पतिव्रता
स्वजनं च गान्यमपि गन्वन् यया ।
विजहार दव मय भापान जिन
सव उल्लसत्नागारप बन्धु ! ॥ ॥
शहवार वव मर्शिना ववयुना

यमिमौ पलाशबकुलौ सहोदरौ ।
कुटजावमू सरल एष चम्पको
मदिराक्षि ! शैलविपिने गवेष्यताम् ॥ १३ ॥
इदमङ्ग ! पश्यसि पुरो विभास्वरं
भुवनाधिपस्य विशदं सभागृहम् ।
उपदर्शयद्भिरिह भक्तिमात्मनः
परमा व्यधायि मुदितैः सुरासुरैः ॥ १४ ॥
वपुरशुभासितसमस्तदिक्तटा
शुचिदिव्यभूषणधरा सह प्रियैः ।
निजगहुरो सदसि शङ्खिनपुरा
प्रविशन्ति पत्नि ! सुरनायिका अमू ॥१५॥
दयिताभ्य उत्तममभी नवं नवं
पथि दर्शयन्त इति वस्तु नागराः ।
सह माधवेन परिवारराजिना
सद आसदन् झटिति पारमेश्वरम् ॥ १६ ॥
परिहृत्य वाहनमथ प्रमोदभा
गवलोकयन्निह विरोधवर्जितान् ।
सकलान् पशूनपि हरिः सविस्मयं
सपरिच्छदोऽविशदसौ सभां विभोः ॥ १७ ॥
त्रिदशैर्जिनेशितरि भक्तिमद्भुतां
परिदर्शयद्भिरभिदृष्टमुत्तमम् ।
शुचिजानुदघ्नमभितः सभाङ्गणे
बहुवर्णपुष्पनिकरं बहु स्तुवन् ॥ १८ ॥
विदधन् निमश्रवणगोचरं मुदा
कलमन्द्रदुन्दुभिनिनादमुत्तमं ।
परमां च तीर्थकरनामकर्मणां

स्तवन विधातुमिति च प्रचक्रमे ॥ २५ ॥
भगवस्त्वदाननशशाङ्कदर्शनात्
प्रथमाऽभवत् सफलनाय नेत्रयो ।
उपजायते स्म भुवनत्रयीप्रभो !
भववारिधिश्चुलुकमात्र एव म ॥ २६ ॥
अमृत क्षरन्तमिव सौम्यया दृशा
करुणाम्बुधिं परमसविदानिधिम् ।
भगवन् ! भवन्तमवलोक्यन्नय
परितोषमेति परम जनार्दन ॥ २७ ॥
किल माति विश्वमिदमच्युतोदरे
सुखमत्र येति जनगीर्जिनेश्वर ' ।
तव देव ! दर्शनजया मुदाऽनया
वितथा व्यधाय्यपरिमातयाऽद्य सा ॥ २८ ॥
विसृजन्ति वैरमिह सर्ववैरिणो
जिनपर्षदीति जगतान्यते प्रभा ' ।
पुरतस्तवैव पुनरान्तरद्विषो
भविना निहन्ति तन्ति मगाङ्कुराम् ॥ २० ॥
भगवन ' विभाति तव पृथुगो क्षमो
नरपङ्ग भगमनयपान्य ।
परित्य स्पामिह मनाशना
विशुदाननिर्मित स्वामद्रुम ॥ ३ ॥
ननुन त ननुमन गुणाङ्गना
मनाविशा फनिम्नना भवि ।
शुभ्यङ्गदाग पृथु गम्यमानय

१ नुभयान हाग यागा ना । २ विनाम्गुमविरणा ।

शुल्यकृतारा पृथुलास्यपानप ॥ २१ ॥
कार्ति गुणानां च जयप्रतापवि
सर्दैव निहृत् गमया भरतम् ।
त्वां भवत च पुनर्जिन ! लक्ष्मी
भिभत् गुणुरुपागमयाऽभव तम् ॥ २२ ॥
पुण्य ! कार्पचय नतोऽस्म
पुण्यपापरपदं न तावकम् ।
दर्शन जिनप ! यावत्नोऽस्यत
तावत्येव गन्दुभ्यनादिकम् ॥ २३ ॥
तदनन्तरमामय सम
प्रथमं मादृशि विभिद्धि मे ।
तदनन्त रमामय सम
प्रमया देहि पद कृपामय ! ॥ २४ ॥
तव यशोऽप्सरसः कुलशैलगा
जिन ! जगुर्मुनिनिस्वरमाक्षरम् ।
परभृताभरणा सुरम गता
परभृताभरणा सुर सगता ॥ २५ ॥
स्तवीति यस्त्वा जिनराज ! लक्ष्म्या
घस्र तिरेशान ! प्रतिभाति सारव ।
पुमान स विश्वेन ! सरस्वती न

१ शुचय पवित्रा अक्लारा अक्लावभया यामा ता । २ अतुल्यया सु[illegible]
म: त्यथ । ३ धम्य चय वृद्धि यानि रक्षण्यान यत्र तत्र । ४ ततस्य अ[illegible]
रम्यकम् । ५ पण्यस्य धमस्य वस्य पुगस्य च ग्पचय समृद्धि ददा[illegible]
ता । । ६ आमयम्—ग्पतापम । ७ अनन्तरम्भामयम । ८ स[illegible]
ज्ञानन । ९ पराणि—प्रकृष्टानि भृतानि धृतान्याभरणानि याभि[illegible]
१० कादिन्तुल्यशब्दा । ११ हे अतिम !

करोति कान्तमतिभाऽतिसारम् ॥ ३६ ॥
अतीतान्तेत एता ते ततन्तु तततातति ।
ऋतता ता तु तोतोत्तु तातोऽतता ततोऽततुत्॥३७॥ एकव्यञ्जन
तुद मे ततदम्भत्व त्व भदन्ततमेद ' तु ।
रक्ष तात विशामीश ' शमीशाऽऽवितताक्षर । ॥ ३८ ॥
प्रतिलोमविलोमश्लोक
कुलकीलाकलाकेलिकीला केलिकलाकुलम् ।
लोकालोकाऽकलङ्काऽल कोकिलालिकुलाऽऽका॥३९॥ द्व्यक्षर ·
भवताभवता विश्व नीरागेण वताऽवता ।
मुक्ता मुक्तालतायुक्ता कान्ता कान्ता जगद्गुरो ' ॥४०॥ युग्मम्,
महामद भवाराऽगहरिं विग्रहहारिणम् ।
प्रमोदजाततारेन श्रेयस्कर महाप्तकम् ॥ ४१ ॥

---

१ अतीतोऽतिक्रान्तोऽन्तो येन सोऽतीतान्तो मोक्ष , तमित प्राप्त तथाभूतो भगवान्, एताम्-तता-विस्तीर्णा चासौ ता-लक्ष्मीश्च तस्यास्ततिम् वितानमृतता सत्यता तु-पुन ते-तुभ्य ततन्तु भृश तनोत्वित्यथ , ततमतदन तरम तनुत तात -पूज्यो न विद्यते ता-लक्ष्मीयत्र स , तस्य भावोऽतना-दरिद्रता ना तोतात्तु-भृश तुदत्वित्यर्थ । २ हे ईद ग्रीद ' भदन्ततम-पूज्यतम ' आ समन्ताद् विततमक्षरम् ज्ञान यस्य स आविनताक्षर ' म ततदम्भत्वम्-विशालकपटत्व तुद -पीडयत्यथ ,। ३ महाश्चामावम -रोगश्च त घाति,तम् भवशत्रुसमूहथव तदग्निम्, शरीरमनाहरम् प्रभा-सज्ज्ञानमेवादजातम्-जलज तस्मै तारेनम्-दीप्यमानसूर्यमित्यर्थ , आप्त कम्-सुख येन तम्,
· · ।

١

٣